

May- Live Aasebø Jørstad

«Å komme på rett spor»

En kvalitativ studie om betydningen av en omsorgsovertagelse

Masteroppgave i familiebehandling

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

Oslo 2018

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært en omfattende og lærerik prosess som har bydd på både opp og nedturer.

Nå som denne reisen er over er jeg glad for erfaringene og opplevelsene jeg har fått underveis.

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til informantene som har deltatt i denne studien, jeg er så takknemlig for at jeg fikk møte dere! Mange tanker har gått til dere i løpet av denne prosessen. Innsikten dere har gitt vil jeg ta med videre.

Tusen takk til min veileder Jan Storø som har vært til stor inspirasjon, og som jeg har lært så mye av.

Tusen takk til mann og barn og familie og venner som har støttet og hatt trua i krevende tider.

Sammenheng

«Å komme inn på rett spor»

Denne oppgaven handler om tre voksne som har opplevd en omsorgsovertagelse til fosterhjem da de var barn.

Problemstillingen utforsker hvilken betydning en omsorgsovertagelse tillegges å få for omsorgssituasjon. Undersøkelsen tar utgangspunkt i omsorgssituasjon i biologisk familie, gjennomføringen av omsorgsovertagelsen og omsorgssituasjon i fosterfamilien. Hensikten med denne studien har vært å få innsikt og økt forståelse for hvordan voksne som har opplevd en omsorgsovertagelse da de var barn forstår sine omsorgssituasjoner i ettertid.

Studien ses ut fra et fenomenologisk og hermeneutisk vitenskapsteoretisk ståsted og funnene er basert på semistrukturerte intervjuer av 3 informanter. Analyse av funn er gjort ut fra en hermeneutisk tilnærming og presenteres i en tematisk analyse. Funnene i analysen viser at:

Informantene beskriver sin omsorgssituasjon i biologisk familie å ha vært barn i en sårbar, vond og vanskelig situasjon der deres behov for omsorg ikke ble tilstrekkelig ivaretatt. Omgivelsene tillegges å få betydning for hvordan informantene forstår sin egen situasjon og danner mening ut i fra den.

Informantene tillegger at det å komme inn i fosterfamilien får betydning for hvilken posisjon informantene får i fosterfamilien. I fosterfamilien danner informantene nye relasjoner hvor de får nye erfaringer med omsorg. Informantene tillegger at den nye erfaringen med omsorg får betydning for at de kommer inn på rett spor i livet.

Informantene forteller om å ha stått i ulike situasjoner der de må finne mening ut fra sin situasjon. Underveis i denne prosessen forteller de om å ha gått igjennom store og dyptgripende omveltninger hvor deres forståelse forandres underveis. Som en del av de prosessene informantene har gått igjennom fortelles det om danne mening i sin egen situasjon og hvordan andre er med på å danne mening til deres situasjon.

Summary

"Getting on the right track"

This paper is a study based on interviews with three adults with experiences from care-order and being taken into foster care when they were children.

The issue of this paper explores the meaning of care-order and how this is assigned to the situation of care. The analysis is based on the care-situation in a biological family, the implementation of the care-order and the care-situation in a foster family. The purpose of this study has been focused on getting an insight and increase the understanding of how adults with experiences from foster care understand their care situation in retrospect.

The study is viewed from a phenomenological and hermeneutic epistemic view. The findings are based on semi-structured interviews with three informants. The analysis of the findings is done with a hermeneutic approach and is presented in a thematic analysis. The findings in the analysis show that:

The informants attribute their care situation in their biological family and being a child in a vulnerable and difficult situation where their need of care was not sufficiently attended.

The surroundings and environment is given an importance in the matter of how the informants understand their own situation and form their sense of understanding.

The informants assign the matter of being taken in to foster-care to be given meaning for their position in the foster family. In the foster family, the informants make new relations and gain new experiences with care giving. The informants assign their new experiences with care giving in the foster families to have an importance of getting back on track in their lives.

The informants share their experiences of being in different worlds and circumstances in which they need to find their meaning based on their situation. During this process they share their experiences of going through grand and fundamental changes in which their understandings change during the process. As a part of the processes the informants have gone through it is told to form meaning considering their situation and how others impact their meaning of their own situation.

Innholdsfortegnelse

Innledning	1
1.1 Bakgrunn og begrunnelse for valg av tema	1
1.2 Problemstilling og formål med problemstilling.....	3
1.3 Avgrensning av problemstilling	4
1.4 Begrepsavklaring	4
1.4.1 Omsorgsovertakelse.....	4
1.4.1 Fosterhjem	4
1.4.1 Omsorgssituasjon.....	5
Kapittel 2	6
2.1 Barnevernets rolle i en omsorgsovertagelse	6
2.2 Barnevernslovens formål	6
2.3 Kommunens ansvar i en omsorgsovertagelse og det juridiske rammeverket	6
Kapittel 3	8
3.1 Hva er omsorg.....	8
3.2 Omsorg som begrep i barnevernet	10
3.3 Når omsorgssituasjonen ikke lenger er god nok og det foreligger omsorgssvikt	11
3.4 Barn som er under omsorg fra barnevernet. Barnet i ulike omsorgssituasjoner	12
3.5 Hva er god nok omsorg for barn i en familie?.....	12
3.6 Samfunnets krav til god barneomsorg	13
3.7 Fosterhjem som omsorgssituasjon	14
Kapittel 4: Metode, veien mot målet	15
4.1 Fenomenologi og hermeneutikk som vitenskapelig perspektiv.....	15
4.2 Kvalitativt intervju som metode	17
4.3 Planlegging av intervjuene	17
4.4 Tillatelser, krav til samtykke og konfidensialitet	18
4.5 Gjennomføringen og utførelsen av intervjuene	18
4.6 Utvalg	20
4.7 Rekruttering av informanter	21
4.8 Det faktiske utvalget	22
4.9 Ethiske avveielser	22
4.10 Asymmetriske maktforhold i intervjuet	23

4.11 Transkribering.....	22
4.12 Analytisk tilnærming	24
4.13 Bearbeiding, tematisering og analyse av intervjudata	24
Kapittel 5: Funn og analyse.....	27
5.1 Betydningen av omsorgssituasjonen i biologisk familie	27
5.1.1. Å være barn i en sårbar, vond og vanskelig situasjon	27
5.1.2. Barn som omsorgsgivere - betydning for søsken relasjon	28
5.1.3 Familiesituasjonen gjorde det vanskelig å få venner	32
5.1.4 Omgivelsenes reaksjon i møte med omsorgssvikten	33
5.2 Betydningen av hvordan det offentlige utøver sin oppgave i gjennomføringen av omsorgsovertakelsen.....	36
5.2.1 Den planlagte omsorgsovertagelsen	36
5.2.2 Den akutte omsorgsovertagelsen	38
5.2.3 Den planlagte vs den akutte omsorgsovertagelsen.	39
5.3 Å komme i en ny omsorgssituasjon, i fosterhjem	40
5.3.1 Kort om informantenes omsorgssituasjon etter omsorgsovertagelsen.....	40
5.3.2 Den nye omsorgssituasjonen får betydning for hvilken posisjon informantene får i fosterfamilien	40
5.3.3 Nye relasjoner får betydning for opplevelsen av omsorg	43
Kapittel 6: Diskusjon	48
6.1 Et personlig blick på den generelle betydningen av omsorgsovertagelsen for omsorgssituasjonen	48
6.2 Betydningen av omsorgssituasjon i biologisk familie og av andres blick inn på omsorgssituasjonen	49
6.3 Informantenes blick på betydningen av å komme i en ny omsorgssituasjon i fosterfamilien og betydningen av fosterfamiliens blick.	52

1 Innledning:

Denne oppgaven handler om tre voksne som har opplevd en omsorgsovertagelse til fosterhjem da de var barn. Problemstillingen utforsker hvilken betydning omsorgsovertagelsen tillegges å få for omsorgssituasjon. Undersøkelsen tar utgangspunkt i omsorgssituasjon i biologisk familie, gjennomføringen av omsorgsovertagelsen og omsorgssituasjon i fosterfamilien.

Målet med oppgaven er å belyse hva en omsorgsovertagelse kan bety for omsorgssituasjonen sett ut fra «hovedpersonen» i en omsorgsovertagelse. Det offentlige kan på vegne av barnet ta barnet ut av sin biologiske familie dersom barnets omsorgssituasjon ikke regnes som god nok, i den hensikt å gi barnet en omsorgssituasjon som er god nok. I denne undersøkelsen søkes et subjektivt blikk på hvilken betydning omsorgsovertagelsen blir gitt omsorgssituasjonen.

I første kapittel vil jeg gi en kort redegjørelse for bakgrunnen for valg av tema. Deretter gis en presentasjon av problemstilling og avgrensning av problemstilling.

1.1 Bakgrunn og begrunnelse for valg av tema

En dag i uka jobber jeg på et barne- og familiesenter for barnefamilier. Familiene er på senteret i regi av barnevernet og blir utredet i forhold til foreldrekompetanse. Foreldrene får kontinuerlig veiledning i hvordan de skal møte og ivareta barnets behov. Det blir også lagt vekt på struktur og veiledning i praktiske ferdigheter. Hensikten med oppholdet på barne- og familiesenteret er at foreldrene veiledes til å kunne gi god nok omsorg til sine barn.

Da jeg begynte å jobbe på familiesenteret hadde jeg ingen tidligere erfaring med å jobbe i barnevernet, men derimot erfaring med å jobbe med små barn og deres familier i førstelinjetjenesten. Erfaringen med barnevernsarbeid har gitt meg et nytt perspektiv og en annen måte å se på. Møtene med familiene har gjort sterkt inntrykk på meg og har fått meg til å tenke mye over hva god omsorg innebærer i en familiekontekst. Jeg har spurt meg selv: *Hva er det egentlig som ligger i god omsorg og hva skal til for at omsorgen oppleves som god? Hva ses egentlig på som god omsorg og hva skal til for å gi god omsorg til barn?*

For noen av familiene på barne- og familiesenteret ender oppholdet i en omsorgsovertagelse, på bakgrunn av at omsorgssituasjonen til barnet har blitt vurdert til å ikke være god nok. På den måten griper det offentlige inn på vegne av barnet og tar avgjørelser som får stor

betydning for mange liv, utfra den målsetning om å gjøre det som er til det det beste for barnet.

Når barn og unge av forskjellige grunner ikke kan bo hos familien sin, er det barnevernets oppgave å sørge for at de får omsorg som er god nok. I følge Backe- Hansen (2013, s.50) er det tydelige kjennetegn ved omsorgssituasjonen til barn som flytter i fosterhjem. Foreldrenes ferdigheter er aller viktigst som grunnlag for at barn og unge flytter i fosterhjem. Videre er manglende omsorgsevne det viktigste enkeltgrunnlaget, og er oppgitt i mer enn en tredjedel av sakene.

Ved utgangen av 2017 var 15 597 barn og unge plassert utenfor hjemmet av barneverntjenesten. Disse utgjorde 40 % av barn og unge med tiltak fra barnevernet. Dette er en økning på 6 prosentpoeng fra 2003, da 34 % var plassert utenfor hjemmet (Bufdir sin hjemmeside).

I 2017 ble 1 342 barn akutt plassert. Den vanligste årsaken til at barn og unge akutt plasseres er at de står i fare for å bli vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, for eksempel på grunn av mishandling, alvorlig vanskjøtsel eller at barnet risikerer skade fra andre utenforstående (Bufdir sin hjemmeside).

Det er gjort mye forskning på omsorgssvikt og hvilke risikofaktorer som kan medfølge ved å vokse opp i et hjem med omsorgssvikt. I en sammenstilling Gunn Astrid Baugerud, Else-Marie Augusti og Annika Melinder har gjort for Nasjonalt bibliotek for barnevern og familievern (2008, s. 1) påpeker de imidlertid at det er gjort overraskende lite forskning på hvilke effekter plasseringer har på barns fungering på kort og lang sikt. De påpeker også at man vet lite om hvordan barn selv tenker om, og forstår den stressende situasjonen en omsorgsovertagelse kan være.

Aktører som forandringsfabrikken har også gitt stemme til brukere av barnevernet: barnevernsproffene. Forandringsfabrikken består av barn og unge som har egne erfaringer med å være brukere av systemet. Deres fokus er å dele egne erfaringer og å komme med råd om hva som nytter og hva som bør forandres i systemene (Forandringsfabrikken, 2018).

Forandringsfabrikken er også bidragsytere i arbeidet med den nye barnevernsloven og har kommet med mange konkrete innspill til forandringer som de anser som nyttige for at barnevernet og lovgivningen skal komme barn til nytte og være et vern for barn (Barnevernsproffene, 2018).

1.2 Problemstilling og formål med problemstilling

Jeg ønsker med min problemstilling å gå i dybden på tre voksne personer sin opplevelse av hvilken betydning omsorgsovertagelsen fikk for deres nye omsorgssituasjon i fosterfamilien, slik de ser det per dags dato. Problemstillingen lyder som følger:

Hvilken betydning tillegger tre voksne personer at en omsorgsovertagelse til fosterhjem fikk for deres omsorgssituasjon?

En retrospektiv undersøkelse om hvordan tre voksne som opplevde en omsorgsovertagelse da de var barn vurderer betydningen for egen omsorgssituasjon.

Undersøkelsen utforsker betydningen av omsorgssituasjonen i:

- Biologisk familie
- Gjennomføringen av omsorgsovertagelsen,
- Omsorgssituasjonen i fosterfamilie.

Formålet med denne problemstillingen er å få økt kunnskap om og forståelse for situasjonen til personer som har opplevd en omsorgsovertagelse. Jeg vil med denne problemstillingen belyse hvordan «hovedpersonen» i en omsorgsovertagelse som voksne vurderer omsorgsovertagelsens betydning for omsorgssituasjonene, slik de ser det i dag og på den måten bidra til å aktualisere dette feltet for forskning.

Voksne som har opplevd en omsorgsovertagelse da de var barn har sitt eget perspektiv og sin type kunnskap som skilles fra andres perspektiver og kunnskap. De kan fortelle utfra egen livsverden om hvordan omsorgsovertagelsen virket inn på deres nye omsorgssituasjon, og de kjenner betydningen av omsorgsovertagelsen i alle prosessene. Det er viktig å presisere at dette perspektivet representerer en av flere vinklinger. Andre informanter vil ha et annet blikk og en annen bakgrunn og vil derfor kjenner andre deler av prosessen. De vil ha et annet perspektiv å se fra og kan derfor se andre vinklinger, med andre «briller». I denne undersøkelsen er jeg imidlertid ute etter å få frem meninger, historier, tanker, følelser og erfaringer utfra et subjektivt perspektiv på hvilken betydning en omsorgsovertagelse tillegges å ha, sett i ettertid.

1.3 Avgrensning av problemstilling

Når det offentlige på grunn av barnets omsorgssituasjon har grepet inn og overtatt omsorgen for barnet oppstår det en ny omsorgssituasjon. En omsorgsovertagelse fører i så måte til brudd i barnets omsorgssituasjon i biologisk familie og oppbygging av en ny omsorgssituasjon. I denne oppgaven refereres det til fosterfamilie som ny omsorgssituasjon. Et brudd i omsorgssituasjon kan få mange følger for barnet. I denne oppgaven er søkelyset rettet mot omsorgsovertagelsens betydning for omsorgssituasjon og tar utgangspunkt i:

- Hvilken betydning som tillegges omsorgssituasjonen i biologisk familie
- Hvilken betydning som tillegges gjennomføringen av omsorgsovertagelsen og
- Hvilken betydning som tillegges omsorgssituasjon i fosterfamilie.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Omsorgsovertagelse:

En omsorgsovertagelse innebærer at barnet flytter fra foreldrene sine og at barnevernet overtar omsorgen for barnet. En omsorgsovertagelse er en av de mest inngripende tiltakene det offentlige kan gjøre mot sine borgere og er et inngrep som får stor innvirkning for de involverte partene. En omsorgsovertagelse iverksettes når forholdene i hjemmet vurderes å være så alvorlig og skadelig for barnet at barnet ikke lengre kan bo hjemme. Tiltaket kan bare iverksettes når alle andre tiltak er utprøvd. (Barnevernloven)

1.4.2 Fosterhjem

Et fosterhjem er et privat hjem som ivaretar barn som ikke kan bo hos foreldrene sine. Fosterforeldrene samarbeider med den kommunale barnevernstjenesten og som oftest med barnets familie om barnets behov og barnets fremtid (Bufdir.no).

Oddbjørg Ulvik definerer fosterhjem på følgende måte:

«Betalt, kontinuerlig omsorg for barn, i offentlig regi, utført av legfolk, som foregår i private hjem under profesjonelt tilsyn. Mulig midlertidighet er en premiss for relasjon mellom barnet og omsorgsgiveren, og det er et arrangement at barnet beveger seg mellom to hjem ved at det jevnlig har samvær med sin biologiske familie. (Ulvik, (2007, s. 22)

1.4.3 Omsorgssituasjon:

Omsorgssituasjon viser til de som har hatt den daglige omsorgen for barnet, og tar i denne oppgaven utgangspunkt i biologiske foreldre og søsken i biologisk familie og fosterforeldre og søsken i fosterfamilie.

Kapittel 2

I dette kapitlet vil det bli gitt en kort redegjørelse for det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for en omsorgsovertagelse. Kapitlet inneholder hvilken rolle barnevernet har i en omsorgsovertagelse og hvilket lovverk som ligger til grunn for det barnevernfaglige arbeidet.

2.1 Barnevernets rolle i en omsorgsovertagelse

Barnevernet praktiserer sin virksomhet i skjæringspunktet mellom familiens og samfunnets ansvar for barn og unge. Barnevernet kan foreslå plassering utenfor hjemmet når omsorgen barnet får i sin familie ikke anses som god nok for barnet (Backe- Hansen, 2004, s. 11).

Barnevernets mandat er å minske graden av omsorgssvikt, unngå barnedødsfall og sette inn hjelpetiltak som fører til en positiv endring i barnets situasjon (Samson & Willumsen, 2014, s. 98).

2.2 Barnevernslovens formål

Barnevernloven ligger til grunn for all barneverns arbeid. Den nåværende barnevernloven, loven om barneverntjenester (1992) har som formål:

- å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.
- å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår (barnevernloven § 1-1)

2.3 Kommunens ansvar i en omsorgsovertagelse og det juridiske rammeverket

Det er kommunen som har ansvar for å utrede saker der barn skal plasseres utenfor hjemmet. Å få til en god nok omsorgssituasjon hjemme er den foretrukne løsningen ideologisk, sosial politisk og faglig. Det å foreslå en omsorgsovertagelse er av de vanskeligste beslutningene barnevernsarbeidere står ovenfor. Fordi et slikt forslag innebærer at barn og familie har hatt det svært vanskelig over tid og barneverntjenesten nå vurderer at det ikke lenger hjelper barnet tilstrekkelig igjennom tiltak i hjemmet (Backe- Hansen, 2003, s. 70).

Kommunen kan plassere barn etter barnevernloven § 4-4 ledd, som vil si frivillig plassering, plasseringen skjer med foreldrenes samtykke. Dersom foreldrene ikke samtykker kan fylkesnemnda beslutte plassering etter § 4-12 tvangstiltak. Plassering etter denne paragrafen betyr at foreldrene fratras den daglige omsorgen for barnet (Bunkholdt, 2017, s. 18).

§ 4-12. Vedtak om å overta omsorgen for et barn.

Vedtak om å overta omsorgen for et barn kan treffes

- a) dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling,
- b) dersom foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring,
- c) dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, eller
- d) dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet

Et vedtak etter første ledd kan bare treffes når det er nødvendig ut fra den situasjon barnet befinner seg i. Et slikt vedtak kan derfor ikke treffes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak etter § 4-4 eller ved tiltak etter § 4-10 eller § 4-11.

Kapittel 3

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for oppgavens teoretiske innfallsvinkel. Den teoretiske innfallsvinkelen representere blikket oppgaven ses i lys av. Det teoretiske perspektivet er derfor med på å danne forståelses-grunnlag for tema i undersøkelsen. I følge Nicole Hennem (2016) er teori med på å beskrive og forklare verden rundt oss på en organisert måte. Teori kan gi språk og struktur til virkeligheten. Samtidig kan teori gi et redusert og forenklet bilde av virkeligheten. Teori handler om valg som tas for å tydeliggjøre det man ønsker å forklare. Valg av teoretiske perspektivet vil derfor både åpne for og lukke for hvilken måte man tolker på (Hennem, 2016, s 48).

Oppgavens teoretiske innfallsvinkel ses utfra omsorg. Omsorg er selve kjernen i en omsorgsovertagelse. Det er den manglende omsorgen for barnet i familien som er utgangspunkt for omsorgsovertagelsen. Omsorgsovertagelsen skal i sin tur føre til at barnet får omsorg som er god nok. Jeg vil derfor se nærmere på hva som ligger i omsorgsbegrepet. Derunder hvilken forståelse som ligger til grunn for hva som anses som god barneomsorg, og hva omsorg som ikke regnes som *ikke god nok* innebefatter. Som en del av å gå fra en omsorgssituasjon til en annen.

Teorikapittelet innledes med å se på omsorgsbegrepet i vid forstand, deretter som begrep i barnevernet. Jeg vil så rette fokuset mot de ulike omsorgssituasjonene til barn som er under barnevernets omsorg og som en følge av det bor i fosterhjem. Det vil jeg gjøre ved å se nærmere på familiebegrepet og hva som kjennetegner god nok omsorg i en familie. Deretter vil jeg gjøre rede for når omsorgen ikke anses som god nok i familien, og det foreligger omsorgssvikt. Avslutningsvis vil jeg se på fosterfamilien som omsorgssituasjon.

3.1 Hva er omsorg

Omsorg beskrives som noe universelt. Det er noe alle mennesker har et forhold til og trenger helt fra man fødes til man dør (Klette, Kleiven, Kaltfoss, Halvorsrud, L & Owe, 2016). Slikt sett er omsorg essensielt, det er noe vi trenger for å overleve uavhengige av kjønn, klasse, landegrenser, religion og etnisitet. Arne Johan Vetlesen (2001, s. 29) understreker dette ytterligere og hevder at omsorg ikke er noe som kan velges vekk, men at omsorg er en struktur ved mennesket og vår væren i verden. Han beskriver omsorg på følgende måte:

Omsorg er gulvet i hvert menneskets liv: det vi står på, det vi støtter oss til, det som holder oss oppe. Nødvendigheten av et gulv å stå på, å bevege seg langs, å falle på, i

forskjell fra å falle igjennom eller under, en nødvendighet som melder seg ved livets start og vedvarer livet ut (Vetlesen, I Ruyter & Vetlesen, 2001, s.27).

Dette sitatet, slik jeg tolker det, understreker ikke bare hvor grunnleggende omsorg er. Det sier også noe om hva fravær av omsorg innebærer. Hvilken forskjell det utgjør og hvilken betydning det kan få og fører med seg.

Det er i midlertidig ingen entydig enighet om hva omsorgsbegrepet skal inneholde. Hva omsorg er og hvilken mening som ligger i begrepet, vil variere ut fra personens egne erfaringer og opplevelser av det å motta og gi omsorg. Det er allikevel noen generelle sider omsorg viser til. Omsorg sees ofte som et trekk ved mellommenneskelige forhold i den private sfæren (Storø, 2016, s.162- 172).

Omsorg sees ofte som kjønnet, historisk sett noe som er gitt av kvinner. Omsorg kan også forstås forskjellig ut fra hvilken posisjon i samfunnet man har, hvilke sider ved fenomenet oppmerksomheten rettes mot, hvilke analysenivå en befinner seg på, og hvilke faglige begreper vi har tilgang til. (Olsvold, Basberg Neumann & Thagaard, 2016, s.13-14).

Klette et al (2016) påpeker viktigheten av en utvidet forståelse av hva som karakteriserer omsorg med tanke på videre forskning og vitenskapelig utvikling på området. De viser i sin artikkel til en gjennomgang av fire forskjellige perspektiver på omsorg, diakoni, tilknytningsteori, sykepleie og livskvalitetsforskning, hvor de hevder å ha funnet et klart fellestrekk på tvers av perspektivene. Det er synet på at omsorg innebærer å gå utover sin egen og inn i den andres livssituasjon og livsforståelse.

Vetlesen (2001, s. 28-29) hevder at omsorg i betydning av ivaretagelse handler om det å ta hånd om, bry seg om og gjøre godt for. Omsorgen krever innlevelse, empati og delaktighet. Samtidig er det en hårfin balansegang å være tett på den andre, Vetlesen henviser til Haldis Moren Vesaas dikt «Den inste grinda» og Bjørn Eidsvåg sin sang «Eg ser» som begge i sine tekster minner oss om at det å være tett innpå andre aldri er det samme som å bli i ett med den andre. Denne forskjellen går ut på at «*du er du og jeg er jeg, ivaretakeren er gjest hos den trengende*» (Vetlesen, 2001, s. 40).

Storø (2016, s. 182) på sin side peker på at omsorg er et snilt og nærhetsorientert ord, men at det også finnes andre sider ved omsorgen. Det ligger en maktdimensjon i omsorg. Det å gi omsorg og motta omsorg er i et relasjonelt utviklingsperspektiv to sider av sammen sak. På den måten at vi alle er mennesker som deler den sammen tilværelsen. Vi er sånn sett gjensidig

avhengig av hverandre både for den andres og vår egen tilværelses skyld. Det blir på den måten i en gjensidig omsorgsrelasjon, et utviklingsperspektiv kan bli til, og en kan se på omsorg som *Jeg gjør dette fordi jeg mener det har betydning for deg* (Storø, 2016, s. 183). Samtidig ligger det et asymmetrisk maktforhold mellom den som gir og den som mottar omsorg. Det å vise omsorg for en annen kan kreve en betydelig jobb fra den andres side. Det innebærer ikke alltid den enkleste utveien, men kan innebefatte og stille krav til den andre. (2016, s183).

3.2 Omsorg som begrep i barnevernet

Omsorg står frem som et svært sentralt begrep i barnevernet og benyttes på flere måter. Omsorg står som definisjonskriterier som danner utgangspunkt for tiltak og utredning for valg av tiltak. Omsorgsbegrepet fungerer som en juridisk «knagg» som legitimerer inngrepet. Omsorgsbegrepet står også frem som faglig redskap i den institusjonelle virksomheten. Denne virksomheten har som målsetning å reparere skader og bidra til sosial og psykologisk utvikling hos barn og ungdom (Tjelflaat, 2003, s. 192).

Omsorg er et vidt og tøyelig begrep. Det er trolig grunnen til at omsorgsbegrepet har overlevd i så mange år i barnevernet selv om det har vært omdiskutert i flere tiår. Omsorg for barn kan ikke sees utenom sin historiske kontekst. Hvordan man forstår barnet og hva som anses som god omsorg for barn har forandret seg igjennom tidene. Omsorgsbegrepet har en forbindelse til faget, men det hører også sammen med den allmenne oppfatningen om hva som anses som bra for barn og hva de bør motta fra de voksenes side (Storø, 2016, s.174). Norge har også den senere tid i større grad blitt et flerkulturelt samfunn. Barnevernets møte med innvandrergupper har avdekket ulike syn på hva god omsorg er for barn. Det har også utfordret det norske synet på hva god barndom er og hva god omsorg skal inneholde (2016, s.172).

Tjelflaat hevder at barnevernet tradisjonelt sett har blitt praktisert innenfor et handlingsrom med grenser som er uklare og diffuse med tanke på barneomsorg og hva god nok omsorg innebærer (2003, s.193).

Et annet perspektiv som har blitt presentert og diskutert innenfor barnevern den siste tiden er kjærlighet. “Barnevernsproffene” gir i sitt innspill til ny barnevernlov uttrykk for at de syntes det er uklart og vanskelig å forstå hva som ligger i forsvarlig omsorg og hevder at omsorg er noe som kan gis «kaldt». De foreslår derfor at kjærlighet skal inn som grunnmur i den nye

barnevernsloven. Dette kan ses som en reaksjon og et opprør som bygger på tidligere erfaringer og opplevelser ved det å motta «kald» omsorg. “Barnevernsproffene” beskriver at det de mener med kjærlighet er:

«Med kjærlighet mener vi først og fremst menneskevarme – gjennom varme øyne, varmt kroppsspråk, varme ord – og å lytte for å prøve å forstå helt til bunns. Med kjærlighet mener vi også snille, varme handlinger – som å unngå belønning og konsekvenser når et barn gjør dumme ting. Det kan også bety å oppmuntre før eksamen, huske bursdager – kort sagt varme ord og handlinger, gitt fra hjertet (Innspill til ny barnevernslov, Barnevernsproffene, 2017 s. 2).

3.3 Når omsorgssituasjonen ikke lenger er god nok og det foreligger omsorgssvikt

Når barnet opplever en omsorgsovertagelse som et resultat av at omsorgssituasjon i familien har blitt vurdert som ikke god nok. Fremgår det ut fra vurderinger som er gjort at det er store mangler i barnets omsorgssituasjon og at barnet ikke har fått den omsorgen som det forventes at foreldre gir sine barn. Det sier også noe om at barnet ikke har blitt gitt god nok omsorg av sin familie over tid, etter at alle tiltak i hjemmet først skal ha vært utprøvd.

Å finne entydige definisjoner på begrepene omsorgssvikt, mishandling og overgrep kan i følge Grøholt, Garløv, Weidle, Sommerschild (2015, s. 275) være vanskelig. Oppfatninger av hva som er akseptabel atferd vil varierer både utfra forskjellige kulturer og innenfor vårt eget land. Det er stor variasjon i oppdragelsesmetoder innad i forskjellige familier og hva som anses som normalt i en familie kan ses som mishandling i en annen (2015, s 275).

Barn som er under barnevernets omsorg har ofte opplevd flere former for omsorgssvikt. Barnet kan ha lev under forhold der foreldrene ikke har overskudd til å være opptatt av barets verden og engasjere seg. Barn kan ha hatt mye ansvar som har tatt både krefter og tid fra dem på andre viktig områder. Andre kan ha opplevd blitt åpent latterliggjort, nedvurdert, truet og skremt (Bunkholdt, 2017, s. 155).

I følge Kvello handler omsorgssvikt om tre primære forhold: 1 At barnet ikke får nok omsorg. 2: Barnet får ikke nødvendig beskyttelse mot fare og 3: barnet får for lite, for ensidig uegnet og eller skadelig stimulering. Barn som utsettes for omsorgssvikt har en høyere risiko enn andre barn for å utvikle kognitive, sosiale og emosjonelle problemer, atferdsvansker og psykisk sykdom. På denne måten er barn som vokser opp med i barnevernets regi sårbare (Kvello, 2010, s. 200).

3.4 Barn som er under omsorg fra barnevernet. Barnet i ulike omsorgssituasjoner.

Som tidligere beskrevet kan det offentlige gripe inn og beslutte at barn som vurderes ikke å få god nok omsorg i sin familie skal flyttes fra hjemmet i den hensikt at de skal få omsorg som er god nok. Med andre ord gi barnet en ny mulighet til å få omsorg som er til barnets beste. Dette fører til et brudd i barnets omsorgssituasjon til biologisk familie. Som følge av dette oppstår en ny omsorgssituasjon, som i denne oppgaven fokuserer på omsorgssituasjonen i en fosterfamilie. Barna er dermed i den situasjonen at de får to sett med familier, noen ganger også flere, hvis biologisk familie eller fosterfamilie skilles og danner «nye» familier. Dessuten har barneverntjenesten det overordnede ansvaret for barn som bor i fosterhjem. Barnet har dermed juridisk sett tre sett med foreldre, biologiske foreldre, fosterforeldre og barnevernet. De tre foreldre-settene har ulike funksjoner og er i asymmetriske posisjoner. Barnevernet har det overordnede omsorgsansvaret for barnet og skal veilede, støtte og kontrollere både fosterforeldre og foreldre. Både fosterforeldre og foreldre er private familier under oppsyn fra barnevernet. Det som imidlertid skiller fosterforeldre og foreldre er at foreldrene sin omsorgsutøvelse er blitt vurdert som for dårlig og fosterforeldrene sin omsorgsutøvelse har blitt vurdert til å være særlig god (Havik & Moldestad, 2003, s 111).

Ved en omsorgsovertagelse som resultat av at barnet ikke får god nok omsorg i sin biologiske familie er det nødvendig å vise til hva som er god nok omsorg for barn og hva som mangler i barnets omsorgssituasjon. Jeg vil i det følgende derfor se på hva omsorgsutøvelse i familien er forbundet med og bør innebære for barnet. Derav hvilke teoretiske perspektiver som ligger til grunn og er forbundet med det å gi god nok omsorg til barn i en familie i vår vestlige kultur.

3.5 Hva er god nok omsorg for barn i en familie?

Når en skal se nærmere på hva god nok omsorg i en familie er vil jeg først se nærmere på familiebegrepet. Familie er hverken et enkelt eller entydig begrep. Måten å tenke familie på

har forandret seg mye gjennom tidene. I følge Ellingsen (2014, s. 137) snakker og forholder vi oss i midlertidig ofte til begrepet som om vi har en felles forståelse av det. Den vestlige familie-forståelsen forbindes ofte med kjernefamilien med biologiske bånd, med bilde av to voksne med ett eller flere barn. Samtidig vil det ifølge Ulvik (2007, s. 16) i enhver kultur finnes et mangfold av oppvekstsarrangementer som relaterer seg til den styrende eller idealiserte formen for omsorgspraksis. Ulvik hevder videre at våre forestillinger om hva et godt liv og en god barndom innebærer fremstår som selvfølgeligheter for oss. Ulvik minner oss imidlertid om at vårt syn hverken er tidløst eller universelt og at vårt syn på barndom og barneomsorg varierer ut fra den historiske og kulturelle tiden vi inngår i (Ulvik, 2007, s. 13-14).

Jeg vil i det kommende avsnittet gå nærmere inn på hvilke krav dagens samfunn stiller til god barneomsorg og hva som anses å være god barneomsorg.

3.6 Samfunnets krav til god barneomsorg

Samfunnet stiller noen krav til hva god barneomsorg er. Omsorg blir dermed synlig som handlingsbegrep. Det er ikke nok å bry seg om barnet. Man skal vise det i konkrete handlinger. Dette kommer bl.a. frem i barneloven, kapittel 5: Innholdet i foreldreansvaret § 30. Her står det at barnet har krav på omsorg og omtanke fra de som har foreldreansvaret for barnet. Foreldreansvaret skal utøves ut fra barnets interesser og behov. Videre står det at de som har foreldreansvaret skal gi barnet forsvarlig forsørgelse og oppdragelse. De skal også sørge for å gi barnet utdanning etter evner og begavelse. Videre står det at barn ikke skal utsettes for vold eller barnet behandles på en måte som utsetter den psykiske helsen for skade eller fare. Vold og hensynsløs adferd ovenfor barn er forbudt (Barneloven, 1981, § 30).

Særlig psykologene har vært opptatt av hva god omsorg for barn innebærer.

I følge utviklingspsykologien sees det å gi «god nok» omsorg på som det viktigste foreldrene kan gi sine barn for at de skal få god helse og optimal utvikling. Ut fra et utviklingspsykologisk perspektiv stilles det ulike krav til foreldrene om at de skal kunne bistå sine barn i å nå videre steg i sin utvikling, såkalte utviklingstrinn. Foreldrenes oppgave er å evne å hjelpe barnet til å løse oppgaver på best mulig måte ut fra barnets forutsetninger. Måten foreldrene tilpasser sin egen atferd ut fra barnets arbeid med utviklingsoppgaven beskrives som foreldreevne (Broberg, Almqvist & Tjus, 2006, s. 46).

3.7 Fosterhjem som omsorgssituasjon

Barn som plasseres i kommunale fosterhjem plasseres altså i private hjem som er under tilsyn fra barnevernet. Det stilles krav til hvem som kan bli fosterforeldre. Disse kravene går ut på at fosterforeldrene må ha spesiell evne, og ha tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem. Fosterforeldre må ha en stabil livssituasjon, de må ha alminnelig god helse og gode samarbeidsevner. Videre må fosterforeldre ha økonomi, bolig og et sosialt nettverk som gir barn muligheter til livsutfoldelse. Fosterforeldre må også ha god vandel og kunne legge frem tilfredsstillende politiattest (Bunkholdt, 2010, s. 54).

Fosterforeldrenes viktigste oppgave å være varme, forutsigbare og stabile voksne som gir barna en ny erfaring med omsorg. Det er fosterfamilien som har den daglige omsorgen for barnet. Å ha den daglige omsorgen for barnet innebærer at fosterfamilien har ansvaret for alle forhold som gjelder den generelle oppdragelsen av barnet. Fosterforeldrene samarbeider også med barnets familie, nettverk, og barneverntjeneste om barnets behov og fremtid (2010, s 98).

Kapittel 4: Metode, veien mot målet

Metode betyr i den opprinnelige greske betydningen av ordet “veien til målet” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 83).

I dette kapitlet vil jeg redegjør for hvordan jeg har gått frem i denne studien. Hvilke valg som er tatt og ført frem til denne undersøkelsen. Jeg vil innledningsvis gjøre rede for hvilke vitenskapelige perspektiver undersøkelsen sees utfra og derav valg av metode. Deretter vil jeg beskrive fremgangsmåten som er benyttet til innhenting av data fra prosjektets begynnelse til slutt.

Bakgrunnen for denne oppgaven har vært å få en dypere innsikt i hvilken betydning en omsorgsovertagelse tillegges å få for omsorgssituasjonen til tre voksne som har opplevd en omsorgsovertagelse til fosterhjem da de var barn. Min forskningsinteresse handler om å utforske «hovedpersonen» i en omsorgsovertagelse. Deres meninger, opplevelser, erfaringer, tanker og følelser om hva omsorgsovertagelsen har betydd for deres omsorgssituasjon. For å undersøke hvilken betydning omsorgsovertagelsen har hatt, har jeg valgt å gå i dybden på hvilken betydning som tillegges omsorgssituasjonen både i biologisk familie og i fosterfamilien, samt selve gjennomføringen av omsorgsovertagelsen. Mitt mål med denne studien har vært å utforske hva «hovedpersonen» i en omsorgsovertagelse mener om sine omsorgssituasjoner i ettertid.

Jeg vil i det følgende redegjøre for hvordan jeg har samlet inn, organisert, bearbeidet og tolket materialet til denne studien. Jeg vil tilstrebe og gjøre dette på en så systematisk og synlig måte som mulig. Ett fenomenologisk og hermeneutisk perspektiv kan åpne for å få innsikt i hvilken betydning som tillegges en omsorgsovertagelse til fosterhjem. Voksene som har opplevd en omsorgsovertagelse når de var barn har sitt perspektiv og forståelseshorisont å se ut ifra og det er deres subjektive erfaring jeg ønsker å belyse i denne undersøkelsen.

4.1 Fenomenologi og hermeneutikk som vitenskapelig perspektiv

Fenomenologi er en samlebetegnelse for flere filosofiske og samfunnsteoretiske tenkninger som tar metodisk utgangspunkt i Edmund Husserls arbeider. Fenomenologien forsøker å fange den umiddelbare skapelsen av mening som skjer imellom menneskers individuelle og sosiale erfaringsverden Husserls kamprop var å komme til saken selv og analysere erfaringen slik den umiddelbart melder seg i den menneskelige bevissthet (Rendtorff, 2014, s259-269).

Fenomenologien legger til grunn at det er den subjektive opplevelsen som gir adgang til den verden vi befinner oss i. I fenomenologien er målet å få en økt forståelse og innsikt i andres livsverden. Med livsverden mener Husserl verden slik den kommer til syne for oss i den praktiske omgang med tingene. I våre daglige og mellommenneskelige aktiviteter. Verden ser forskjellig ut utfra hvem som opplever den, men samtidig deltar andre mennesker i vår opplevelse, innenfor livsverden. Gjennom å erfare andres perspektiver kan våre egne perspektiver utfylles og klargjøres (Thomassen, 2016, s. 84-85).

Innenfor et fenomenologisk perspektiv er man opptatt av å produsere kunnskap om hvordan mennesker erfarer og betrakter sin livsverden. Dette peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra den enkeltes erfaringer av den (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). I denne undersøkelsen vil det si å søke mer kunnskap om hvilken betydning tre personer tillegger at omsorgsovertagelsen fikk for deres omsorgssituasjon, sett i et retrospektivt lys. Dette fenomenet belyses utfra et subjektperspektiv og tar utgangspunkt i den enkelte sin opplevelse og erfaringer med å oppleve en omsorgsovertagelse til fosterhjem.

Mens fenomenologien er interessert i å illustrere hvordan mennesker opplever fenomener i sin livsverden, er hermeneutikken opptatt av fortolkningen av mening (Kvale & Birkmann, 2015, s. 33).

Hermeneutikk er læren om fortolkninger av tekster, men har i nyere tid utviklet seg til å bli en allmenn teori om fortolkning og forståelse i vid forstand (Thomassen, 2016, s. 156).

Grunnleggende lærdom fra hermeneutikken er at delene og helhetene skaper hverandre (Kvale og Brinkmann, s.114)

I denne studien er interessen rettet mot å få innsikt i og en forståelse for hvordan voksne som har opplevd en omsorgsovertagelse da de var barn, forstår sine omsorgssituasjoner i ettertid.

Fokuset rettes mot hvilken betydning omsorgsovertagelsen fikk for den nye omsorgssituasjonen i fosterhjem. Det er personenes egne opplevelser og forståelse av betydning det søkes en dypere forståelse for. I møte med å søke og forstå en annen person sitt perspektiv og forståelse vil man alltid ha med seg sin egen forståelse og fordommer i sin tolkning. Fordommer er ifølge Gadamer det som gjør at det mulig for oss å forstå noe. Våre fordommer og forståelse henger sammen med den historiske tiden og kulturen vi er en del av og som vi aldri kan stille oss på utsiden av. Vi er en del av vår kultur og historiske tid.

Samtidig står ikke vår forståelse stille, men er i forandring og kan endres og utvides utfra den konteksten vi inngår i. Forståelse er ifølge Gadamers teori er et grunnleggende trekk ved all

erfaring og han hevder at «*Den menneskelige verden er en verden av mening, og å forstå er å få innsikt i meningen i det vi erfarer*». (Thomassen, 2016, s. 90).

4.2 Kvalitativt intervju som metode

Oppmerksomheten i denne undersøkelsen har vært rettet mot et begrenset antall personers subjektive opplevelser og meninger omkring fenomenet *omsorgsovertagelsens betydning for omsorgssituasjon*. Intensjonen har vært å gå i dybden og utforske personenes erfaringer, meninger og opplevelse av omsorgssituasjon i biologisk familie og i fosterfamilie for å se nærmere på hvilken betydning omsorgsovertagelsen fikk for deres nye omsorgssituasjon. Intensjonen har vært rettet mot å utforske og få en økt forståelse av fenomenet og omhandler derfor ikke omfang og utbredelse.

For å få tilgang til personers subjektive opplevelse, mening, erfaringer og forståelse valgte jeg kvalitativt intervju som metode. Gjennom et intervjuet har man til hensikt å forstå betydningen av sentrale temaer ut fra intervjupersonenes livsverden. Ved å gjennomføre intervju kan man gå i dybden og få detaljrik og nyansert kunnskap om fenomenet utfra personers egne erfaringer og opplevelser (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 47).

Ut fra min problemstilling hadde jeg noen konkrete temaer jeg ønsket å belyse og så det derfor som hensiktsmessig å benytte semistrukturert intervju. Et semistrukturert intervju er en samtale som er tilrettelagt av forskeren om et bestemt tema og benyttes for å få intervjupersonens eget perspektiv på fenomenet. Formålet er å forstå sider av intervjupersonens dagligliv ut fra hans eller hennes eget perspektiv (Kvale & Brinkmann 2015, s. 42). Kvalitative metoder gjør det derfor mulig å få frem kompleksiteter og nyanser ved bruk av detaljrike fremstillinger som legger vekt på intervjupersonens egne opplevelser og synspunkt (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2015, s. 137).

4.3 Planlegging av intervjuene

Ut fra problemstillingen utarbeidet jeg en semistrukturert intervjuguide som var inndelt etter temaene som omhandlet problemstillingen. Semistrukturert intervju er hverken ett helt åpent intervju eller lukket spørreskjemasamtale. Semistrukturert intervju innebærer at man har en intervjuguide med bestemte temaer, som også kan inneholde forslag til spørsmål (Kvale, 2015, s.46). I min intervjuguide benyttet jeg ulike typer spørsmål.

I arbeidet med intervjuguiden bestemte jeg meg for å gjennomføre ett testintervju. Bakgrunnen for dette var at jeg ønsket å prøve ut spørsmålene i intervjuguiden både for å øve på å være i en intervjusituasjon der jeg stilte spørsmålene i et direkte møte med en annen, og for å prøve ut spørsmålene og se hvordan de ble mottatt. Var spørsmålene forståelige? Hvordan ble de tatt imot? Hva slags materiale kunne de gi? Testintervjuet ble gjennomført med en venn som hadde lignende kriterier som ble etterspurt for målgruppen. Jeg opplevde testintervjuet som veldig nyttig fordi jeg fikk kjent på hvordan det var å være i en intervjusituasjon og stille spørsmål. Samtidig fikk jeg tilbakemelding fra informanten om hvordan hun hadde opplevd spørsmålene. Sammen drøftet vi noen generelle betraktninger om hva som var viktig under intervjuet. Dette førte til at jeg gjorde endringer i noen av spørsmålene og førte opp to nye spørsmål.

4.4 Tillatelser, krav til samtykke og konfidensialitet

Forut for rekrutteringen av informanter meldte jeg mitt prosjekt til NSD og fikk prosjektet godkjent.

Da prosjektet var godkjent sendte jeg ut informasjonsbrev om undersøkelsen og samtykkeerklæring til aktuelle tjenester og organisasjoner, som igjen videreformidlet informasjonsskriv til aktuelle kandidater. I informasjonsbrevet presenterer jeg meg og informerer om formålet med prosjektet.

Konfidensialitet i forskning innebærer oftest at private data som kan identifisere deltakeren ikke avsløres (2015, s. 106). Ifølge Kvale & Brinkmann (2015, s. 106) kan konfidensialitet på den ene siden beskytte deltakeren og være et etisk krav. På den andre siden kan konfidensialitet frata deltakeren å kunne motsi forskeren slik at deltakeren mister den stemmen hun/ han egentlig var ment til å ha.

4.5 Gjennomføringen og utførelsen av intervjuene

I planlegging av gjennomføringen av intervjuene ble hver enkelt informant spurt om hvor og når det passet å møtes til intervju. Hvor intervjuet finner sted og på hvilken måte intervjueren forholder seg til disse rommene, vil ha betydning for de dataene som vil fremkomme i intervjuet (Dyr & Smith i Lunde og Ramhøj 1995) Det ble lagt vekt på å være et sted informantene følte seg mest mulig komfortable og hvor samtalen kunne foregå uten mange

avbrytelser. To av intervjuene fant sted på offentlig møterom informantene hadde tilgang til. Det siste intervjuet ble holdt hjemme hos intervjupersonen. Intervjuene varte fra en til en og en halv time.

Stedet for gjennomføringen av intervjuet kan ha hatt betydning for hva som kom frem i intervjuene. Å gjennomføre intervjuet hjemme hos informanten kan inviterer til et mer privat og personlig intervju mellom informanten og meg som intervjuer enn gjennomføringen av intervju i et offentlig møterom. Noe som kan ha fått betydning for hvordan informanten fortalte og hva som ble fortalt. Ved å gjennomføre intervjuet hjemme hos informanten kan det kanskje også ha vært vanskeligere for informanten å evt avbryte intervjuet.

Selv om alle intervjuene var lagt til steder der intervjuet skulle foregå mest mulig uforstyrret var det ett ytre avbrudd i gjennomføringen av det ene intervjuet. I gjennomføringen av det ene intervjuet ble det et avbrudd der noen banket på døren og det ble i den forbindelse ytret noen fraser i den forbindelse. Når jeg hørte på lydopptaket i etterkant hørte jeg at denne forstyrrelsen gjorde at vi stoppet samtalen, og måtte «plukke opp» temaet vi snakket om på nytt. Min opplevelse av denne forstyrrelsen var at vi «datt litt ut av samtalen» for så å ta opp igjen temaet, og at forstyrrelsen fikk liten innvirkning på resten samtalen.

Gjennomføringen av intervjuene ble veldig forskjellige. Det første intervjuet bar preg av at jeg i stor grad stilte spørsmålene i rekkefølge utfra intervjuguiden og intervjupersonen svarte. De neste to intervjuene ble gjennomført mer som en samtale, der temaene gled mer inn i hverandre og praten gikk mer «fritt». Dette kan handle om at jeg etter hvert fikk mere erfaring med å være i intervjusituasjonen og ble mer fortrolig med spørsmålene.

I utførelsen av intervjuet er den første tiden i intervjuet i ifølge (Kvale & Brinkmann, 2015, s.160) viktig. Da intervjuet berører sensitive temaer var min intensjon å skape mest mulig forutsigbarhet for intervjupersonen under intervjuet. Etter litt småprat innledet jeg intervjuet med en kort gjennomgang av informasjonsskriv hvor jeg understreket at informanten ikke trengte og svare på spørsmål eller temaer de ikke ønsket å snakke om og at de når som helst kunne trekke seg fra undersøkelsen uten å begrunne dette. Jeg redegjorde så kort for hvilke temaer intervjuet skulle omhandle og at det som ble sagt skulle behandles konfidensielt. Intervjuene ble tatt opp på bånd for å sikre at uttalelsene til informantene ble korrekt og jeg sa tydelig ifra om når båndopptageren ble satt på og når den ble slått av.

Under intervjuene la jeg vekt på å lytte aktivt til intervjupersonens fortelling og stille relevante oppfølgings spørsmål. Under transkriberingen av intervjuene la jeg særlig merke til at jeg i stor grad hadde brukt mye, ja og mm for å bekrefte intervjupersonens fortelling.

Innledningsvis i intervjuene ba jeg også informantene om å si ifra hvis noen av spørsmålene var uklare og at jeg da ville forsøke å formidle spørsmålet på en annen måte. Den generelle opplevelse og tolkning jeg gjorde meg underveis i intervjuet var at informantene ikke opplevde spørsmålene som vanskelig å forstå, men at ulike spørsmål kunne være emosjonelle å snakke om. Utfra denne opplevelsen og tolkningen forsøkte jeg å vise informantene forståelse og respekt for deres opplevelse ved å anerkjenne deres synspunkt. Det jeg i den forbindelse kjente på som en utfordring var at informantene ikke skulle fortelle mer enn det de i utgangspunktet ønsket, og sitte igjen med en følelse av å ha sagt for mye, eller ville angre på at de hadde sagt. Noen steder i gjennomføringen av intervjuet lot jeg også være å stille oppfølgings spørsmål og gå vider på temaer jeg tenkte at kunne være særlig belastende for informantene og snakke om. Mitt generelle inntrykk var allikevel at informantene virket godt forberedt på det de ville fortelle om. To av informantene gav uttrykk for at de hadde snakket mye om sin egen historie opp igjennom årene og at de var «vant til å fortelle» den til andre. Den ene av disse to informantene gav også uttrykk for å være «lei» av å fortelle sin historie. Alle intervjuene avsluttet med at jeg spurte informantene om hvordan de hadde opplevd å bli intervjuet, om det var noen spørsmålet de savnet å bli spurt om i forhold til prosjektets tema eller om det var noe mer de ønsket å tilføre. To av informantene ga tilbakemelding om at de syntes det var nyttig å fortelle sin historie, og at det ble lettere å gjenfortelle historien for hver gang den ble fortalt.

4.6 Utvalg

Min hensikt med studien har vært å få dypere innsikt i omsorgsovertagelsens betydning for omsorgssituasjon. Med utgangspunkt i hvordan intervjupersonene i ettertid vurderte betydningen av å bli tatt ut av sin omsorgssituasjon i biologisk familie og komme inn i ny omsorgssituasjon i fosterfamilie.

For å undersøke problemstillingen ønsket jeg å komme i kontakt med voksne som hadde opplevd en omsorgsovertagelse da de var barn. Jeg ønsket at informantene skulle være syv år eller eldre da omsorgsovertagelsen fant sted. Både for at informantene skulle ha lengre

erfaring med å bo i biologisk familie og ha mulighet til å huske noe fra sin omsorgssituasjon. Samt at barn ifølge barnevernloven da har rett til å gi sitt syn i de tilfeller der det tas avgjørelser om personlige forhold til barnet.

For å utforske betydningen omsorgsovertagelsen hadde fått for omsorgssituasjonen ønsket jeg informanter som hadde opplevd en omsorgsovertagelse til fosterhjem. Bakgrunnen for dette var at jeg ønsket å utforske omsorg utfra en familiekontekst. Jeg så det som nødvendig at informantene skulle ha bodd i fosterhjem over tid, for at de skulle ha noe erfaring med å være i fosterhjem. Jeg foretok således en strategisk utvelgelse av informanter (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2015, s. 106).

Kriteriene for målgruppen:

- Voksen i alderen 20 - 35 år
- Hadde opplevd en omsorgsovertagelse da de var syv år eller eldre
- Hadde bodd i fosterhjem i fire år eller mer.

4.7 Rekruttering av informanter

I arbeidet med å rekruttere informanter til undersøkelsen tok jeg kontakt med flere foreninger, barnevernstjenester, fosterhjemtjenesten og institusjoner rundt om på østlandsområdet. Jeg tok kontakt via telefon og mail. Felles for de tilbakemeldingene jeg fikk var at tjenesten ikke lenger har kontakt med eller tilgjengelig kontaktinformasjon om målgruppen.

I slutten av desember 2017 fikk jeg kontakt med en forening som sa seg villig til å være behjelpelig med rekrutteringsarbeidet og videreformidlet informasjonsskriv om undersøkelsen til aktuelle kandidater. Kort tid etter tok en informant kontakt og første intervju fant sted i januar 2018.

Etter gjennomføring av første intervju var det ingen flere informanter som meldte sin interesse. Jeg bestemte meg da for å kontakte en bekjent som er oppvokst i fosterfamilie for å få tips og ideer om andre mulige instanser som muligens kunne bistå i rekrutteringsarbeidet. Dette resulterte i at min bekjent videreformidlet min mailadresse samt beskrivelse av prosjektet og informasjonsskriv til en leder av fritidstilbud som arrangeres for fosterbarn. Lederen for fritidstilbudet videreformidlet så informasjonsskriv om undersøkelsen til aktuelle informanter.

Kort tid etter dette fikk jeg henvendelse fra to personer om at de ønsket å stille til intervju. I den videre kontakten med disse to informantene understreket jeg at undersøkelsen var frivillig og at de når som helst kunne trekke seg.

4.8 Det faktiske utvalget

Det faktiske utvalget besto av tre kvinner med norsk opprinnelse i alderen 24- 35 år som bodde ulike steder i landet. Det at utvalget ikke representere begge kjønn kan ses som begrensning for de data som er samlet inn. I utgangspunktet var målet fra starten av prosjektet å rekruttere flere informanter, som var jevnt fordelt på kjønn og med ulik etnisk tilhørighet. Min tanke var at dersom jeg var offensiv nok og tok kontakt med mange nok ulike tjenester ville dette utvalget være realistisk å få tak i. Etter hvert som arbeidet med å rekruttere informanter skred frem, viste det seg å være mer utfordrende og tidkrevende enn først antatt. På grunn av de ressurser, tilganger og tid jeg har hatt til rådighet ble derfor det endelige utvalget et annet enn det utvalget jeg først hadde sett for meg.

Johannessen, Tufte og Christoffersen (2015, s. 104) skriver at kjennetegnet i kvalitative metoder er å prøve å få tak i mye informasjon fra et begrenset antall personer. Denne studien bygger på tre kvinnelige informanter. Med dette utvalget er det vanskelig å generalisere og det er umulig å teste hypoteser mellom grupper (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 148). På en annen side er det generelt et inntrykk fra nyere intervjuundersøkelser at det ofte er en fordel å anvende et mindre antall informanter i undersøkelsen, samt bruke mer tid på å forberede og analysere intervjuene (2015, 148). Ved å ha få informanter med i undersøkelsen gir det mulighet for å være mye mer grundig i analysen. En stor fordel med kvalitativ forskning er at det muliggjør grundig tolkninger av enkeltheter. Det er også mulig å få fram interessante ting om kultur og samfunn generelt utfra få tilfeller eller eksempler. Et hvert eksempel på et fenomen er « *en forekomst som vitner om nærværet av et sett kulturelle forståelser som nettopp nå er tilgjengelige for medlemmene av en kultur*» (Denzin, 2001a, s 63 i Kvale & Brinkmann, 2015, s.149).

4.9 Etiske avveielser

Kvale & Brinkmann (2015, s 97) peker på de etiske problemene som oppstår ved å utforske komplekse forhold som er forbundet med det å utforske menneskers privatliv for så å legge disse beskrivelsene ut i det offentlige. Undersøkelsen har fokus på hvilken betydning en

omsorgsovertagelse har fått for omsorgssituasjon. Dette er personlige temaer som kan berøre, og vekke grunnleggende og følsomme forhold i informantens liv. Temaet omhandler også sensitive opplysninger om omsorgspersoner i informantenes liv. Det er også tenkelig at temaet kan vekke opp lojalitetskonflikt.

På den andre siden kan det å være for tilbakeholden og ikke gjennomføre denne type undersøkelse føre til at deres perspektiv blir underkommunisert. Fordelaktige konsekvenser ved studien kan være at informantenes stemme blir hørt og vist interesse for. Et velfungerende forskningsintervju kan oppleves av informanten som både en fin og berikende opplevelse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 49).

4.10 Asymmetriske maktforhold i intervjuet

Forskningsintervjuet er en profesjonell samtale med et klart skille i maktforholdet mellom forsker og den som blir intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 51). Den gode samtale er ikke målet i seg selv, men middelet for å for å få frem beskrivelser, fortellinger og tekster som kan fortolkes og rapporteres i forhold til min forskningsinteresse.

Det er jeg som har bestemt temaet for intervjuet, og hvilke teoretiske perspektiv undersøkelsen sees utfra. Det er jeg som har utformet intervjuguiden og som velger ut hvilke spørsmål som stilles og ikke stilles. I intervjuet er det jeg som stiller spørsmålene og bestemmer hvilke spørsmål som følges opp og ikke. Jeg har monopol til å tolke hva som blir sagt under intervjuet. Det er også jeg som velger ut hva som tas med i resultater av undersøkelsen.

4.11 Transkribering

Kort tid etter at intervjuene var gjennomført, skrev jeg ned den samlede opplevelsen jeg hadde fra intervjuet. Jeg skrev også fritt ned etter hukommelsen de punktene som hadde opptatt meg under intervjuet. Det var temaer som jeg i forkant tenkte at ville komme opp. Det var også flere andre temaer jeg ikke hadde sett for meg eller tenkt over som kom til syne.

Etter å ha dannet meg et helhetlig inntrykk av intervjuet, transkriberte jeg intervjuet. Å transkribere betyr å oversette talespråk til skriftspråk (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 205). Ved at intervjuene transkriberes struktureres intervjuene slik at de egner seg bedre for analyse (2015, s. 205- 2013).

Intervjuene i denne undersøkelsen ble skrevet ned ganske ordrett. Jeg skrev ned både det den intervjuede sa og mine spørsmål underveis for å få sammenheng i det som ble fortalt. Jeg registrerte også pauser, gjesp og latter. Jeg hørte også på noe av båndet om igjen, for å høre etter hvordan noe ble sagt og huske tilbake til den aktuelle sekvensen. For å ivareta informantenes anonymitet har jeg i noen av sitatene byttet ut noen «dialekt- ord», med samme ordet i bokmålsformulering. Her har jeg forsøkt å «oversette» så tett som mulig opp til den opprinnelig muntlige formuleringen til informantene.

Etter å ha vært i kontakt med NSD i forbindelse med utsettelse av oppgaveinnlevering, ble lydopptakene slettet. Transkripsjonene ble anonymisert og identifiserbare opplysninger ble fjernet fra transkripsjonene innen 15.05.18

4.12 Analytisk tilnærming

Analysearbeidet kan ses som en hermeneutisk prosess, en fortolkende prosess.

Analysearbeidet har pågått hele tiden og foregått parallelt med datainnsamlingen (Leseth & Tellmann, 2014, s. 140). Fortolkningsprosessen beskrives ofte som en hermeneutisk sirkel eller en hermeneutisk spiral der man går fra del til helhet og helhet til del for å få en dypere forståelse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 237). I arbeidet med denne studien har det vært en kontinuerlig fortolkningsprosess mellom del og helhet i alle ledd av undersøkelsen for å få en dypere forståelse av fenomenet som studeres. I alle ledd av undersøkelsen har forståelsen møtt ny tolkning som igjen fører til en ny forståelse, som har ført til en ny tolkning osv. Delene er fortolket utfra helheten som igjen avhenger av hvordan konteksten tolkes og omvendt. (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2015, s. 364-365).

4.13 Bearbeiding, tematisering og analyse av intervjudata

Ut fra en hermeneutisk tilnærming gjorde jeg en tematisk analyse.

Jeg vil her beskrive hvordan jeg gikk frem i arbeidet med analysen. I følge Lesth & Tellmann (2014) er det i analysen viktig å få frem en helhetsforståelse av materialets meningsinnhold. Etter at intervjuene var gjennomført skrev jeg ned hovedinntrykkene fra intervjuet og ulike temaer som kom frem i intervjuet slik jeg husket det. Jeg transkriberte alle intervjuene relativt kort tid etter at intervjuene fant sted. Etter å ha transkribert intervjuene leste jeg igjennom hvert enkelt intervju og stilte meg spørsmålene «*hva er det informantene har vært opptatt av og hva har de villet få frem som betydningsfullt i sine omsorgssituasjoner?*» og «*hvordan kan*

informantenes meninger og historier belyses utfra problemstillingen og det teoretiske perspektivet, omsorg?» For å skape et helhetsinntrykk over materialet gikk jeg i dybden på hvert enkelt intervju og så etter temaer som kunne belyse problemstillingen. Historiene informantene fortalte var velig ulike, samtidig som flere temaer gikk igjen. For å systematisere materialet gikk jeg igjennom hvert enkelt intervju og skrev ned temaer fra de forskjellige intervjuene. Mens jeg gikk i dybden på hvert enkelt intervju gjorde jeg tolkninger på tvers av materialet. Intervjuene innebar mange ulike temaer og flere av temaene også gikk igjen i det samme intervjuet, som for eksempel «å vokse opp fort» gikk igjen i et av intervjuene, «å bli mobbet» i ett annet. Samtidig gikk flere av temaene igjen på kryss og tvers av intervjuene, men kom til uttrykk på forskjellig vis. Med bakgrunn i problemstillingen bestemte jeg meg for at jeg ville følge informantene gjennom deres omsorgssituasjoner og se deres fortellinger utfra felles temaer med ulike vinklinger.

Jeg valgte derfor å gjøre en grov inndeling der jeg laget fargekoder på hva som omhandlet omsorgssituasjon i biologiskfamilie, omsorgsovertagelsen og omsorgssituasjon i fosterfamilien. Deretter sammenlignet jeg på nytt hva informantene sa innenfor de ulike inndelingene. Spørsmålet jeg stilte meg her var, hva det egentlig jeg fikk vite noe om, og hvordan kunne det som ble sagt tolkes i en større sammenheng? Jeg så etter likheter og forskjeller og forsøkte å tolke hva som lå i disse likheten og forskjellene. Jeg så etter sitater som kunne understreke innholdet i temaene og plukket ut sitater jeg mente understreket informantens mening og som var relevant for problemstillingen.

Hensikten ved denne inndelingen var å kunne gi en rikere beskrivelse ved å ha med hele prosessen ved og gå fra en omsorgssituasjon til en annen. Det kan gi et annet helhetsbilde at informanten forteller om en omsorgssituasjon gjennom en tidsakse, og kan beskrive hvordan de kjente sin omsorgssituasjon underveis. Og slik sett gi ett rikere materiale for hva de tillegger at omsorgsovertagelsen har betydd for deres omsorgssituasjon.

I følge (Kvale og Brinkmann 2009, 213) strekker meningsfortolkningen av temaene seg ut over den mer tematiserende analysen, og over i en dypere og mer kritisk fortolkning av teksten. Tolkningen går ut over det som direkte blir sagt, og finner betydninger og meninger som ikke umiddelbart kommer frem i teksten. Et spørsmål forskeren stiller seg i denne sammenheng er hvorvidt en er ute etter det uttalte eller det som kommer ubevisst frem i fortellingene. I denne oppgaven har jeg forsøkt å benytte meg av begge deler, men har hatt

hovedvekt på det å tolke det uttalte. Det er informantenes forståelse og mening med aktuelle temaer som har vært min kunnskapsinteresse i denne oppgaven, og jeg har derfor forsøkt å ta utgangspunkt i de uttrykte meningene slik jeg har tolket de.

I arbeidet med å tolke funnene og gå i en analyse av disse, ble mitt blikk etterhvert rett mot meningsdannelse. Informantene fortalte om å både måtte finne mening utfra sin egen situasjon. De fortalte også om at andres mening ble tillagt betydning.

En vanlig kritikk til intervjufortolkning er ifølge Kvale & Brinkmann (2015, s. 238) at ulike fortolkere gir forskjellige meninger i samme intervju, og at samme intervjuuttalelser kan tolkes på flere ulike måter. En slik kritikk innebærer imidlertid krav om objektivitet i den betydning at en uttalelse bare har en riktig og objektiv mening og at fortolkeren skal finne frem til denne ene meningen. Utfra en hermeneutisk forståelsesform legitimeres fortolkningsmangfold. Som nevnt tidligere er det utfra et hermeneutisk perspektiv ikke mulig å gjøre tolking, det er vår fordommer som gjøre oss i stand til å forstå. I analysen som presenteres i neste kapittel har jeg imidlertid bestrebet meg på å være tydelig og transparent i tolkningene.

I funn og analysedelen som i neste kapittel presenteres er informanten gitt fiktive navn.

Kapitel 5: Funn og analyse

I kapittel 5 vil vi følge Anne, Elise og Linda gjennom deres meninger og fortellinger om hva omsorgsovertagelsen har betydd for deres omsorgssituasjon. Funne vil bli presentert tematisk. Jeg har valgt å gjøre en tematiskanalyse hvor jeg gjør rede for funnene i undersøkelsen for så å gå inn i en analyse av disse. For å svare på problemstillingen har jeg valgt å dele inn kapitlet i tre hoveddeler: Betydning av omsorgssituasjonen i biologisk familie, betydningen av det offentlige rolle i gjennomføringen av omsorgsovertagelsen og betydning av omsorgssituasjonen i fosterhjem. Hver hoveddel er delt inn i temaer som ble snakket frem under intervjuet. Temaene som belyses omhandler informantenes beskrivelser og fortellinger omkring omsorgsovertagelsens betydning for omsorgssituasjon. Temaene tolkes med blikket særlig rettet mot omsorg.

5.1. Betydningen av omsorgssituasjonen i biologisk familie

Denne hoveddelen handler om hvilken betydning intervjupersonene tillegger sin omsorgssituasjon i biologiske familie. For å se nærmere på hvilken betydning informantene tillegger at omsorgsovertakelsen fikk for deres omsorgssituasjon kan det være interessant å se på hvilke opplevelser og historier informantene forteller om sin omsorgssituasjon i biologiske familie. Omsorgssituasjon i biologisk familie utgjør konteksten for omsorgsovertagelsen og favner mange lag med erfaringer, opplevelser, tanker og følelser som nå ses i et retrospektivt lys.

5.1.1. Å være barn i en sårbar, vond og vanskelig situasjon

Informantene beskriver sin familiesituasjon i biologisk familie forskjellig, både i beskrivelse av hvilke utfordringer familien har, hvordan familien er utformet og i den relasjonell tilknytning. Felles for informantene er deres opplevelse av å ha vært barn i en sårbar, vanskelig og vond situasjon der deres behov for omsorg ikke ble ivaretatt på en god nok måte. Hva det er som ligger i at omsorgen ikke opplevdes som god nok kommer til uttrykk på forskjellig vis. Jeg vil i det følgende gå nærmere inn på informantenes beskrivelser og fortellinger og se nærmere på hvilken betydning som ligger i å være barn i en sårbar, vond og vanskelig situasjon.

5.1.2. Barn som omsorgsgivere - betydning for søsken relasjon

Anne og Elise formidler to ulike opplevelser av å ha vært barn i en sårbar, vond og vanskelig situasjon. De forteller imidlertid begge en felles erfaring av at det i mangel på omsorg fra deres foreldre var barn som tok over oppgaven som omsorgsgiver. Deres opplevelse av barn i omsorgsgiver rollen arter seg på forskjellig vis. I Anne sin situasjon opplever hun at hennes storesøster tar på seg oppgaven som omsorgsgiver. I Elise sin situasjon beskriver Elise å ta på seg rollen som omsorgsgiver ovenfor sine søsken. Felles for Anne og Elise er deres felles erfaring med barn i omsorgs rollen får betydning for relasjon til søsken og hvordan de føler seg ivaretatt.

Anne forteller om at hennes omsorgssituasjon forandrer seg etter hennes far dør:

«Etter at pappa døde så, forandra mamma seg, hun brydde seg på en måte ikke om oss legere. Hun lot oss egentlig ta ansvaret sjølv, jeg som var minst visste jo ingenting.... søsknene mine de har sikkert sett ting som ikke jeg har sett så mye av, men søsteren min ble på en måte en mamma».

Dette sitatet forteller om hvordan Anne opplever at omsorgssituasjonen forandres *etter* at Anne sin far dør. Hvis en ser på det første utsagnet i sitatet: *Etter at pappa døde så forandra mamma seg, hun brydde seg på en måte ikke om oss legere*. Når Anne sier at moren ikke bryr seg *lengre* kan tyde på en erfaring og forståelse av at mor brydde seg *før* far dør. Det at far dør og moren ikke lenger «*bryr*» seg slik hun gjorde før kan ses som en stor og inngripende forandring i omsorgssituasjonen. I tillegg til å oppleve tap av far opplever Anne at barna blir etterlatt til seg selv, at de (barna) må «*ta ansvaret sjøl*». Slik sett oppleves tap av omsorg både fra far og mor. I fravær av foreldrenes omsorg beskrives storesøsteren å *på en måte* bli en mamma.

Når Elise skal beskrive sin omsorgssituasjon i biologisk familie forteller hun om en utrygg tilværelse der hun ble tidlig voksen. Hun forteller at hennes omsorgssituasjon var preget av mye kjeft og kritikk. Moren beskrives som temperamentsfull og utilregnelig, som en som kunne bli veldig fort sint for hendelser som virket små og uforstående. Når moren ble sint

kunne hun slå. Samtidig opplever Elise at moren søker henne for å få trøst og oppmerksomhet.

Elise forteller også om at hun har omfattende omsorgsoppgaver i hjemmet, særlig når ett av søsknene blir syk og en av foreldrene er mye på sykehuset. Hun beskriver at hun tar del i flere praktiske gjøremål og har flere omsorgsoppgaver i familien.

«Så var jeg liksom med å hjelpe pappa da, med å skifte bleie, vaske og bade han andre lillebroren min,,,,,, støvsuge og.... ta over rollen».

Ut fra dette sitatet kommer det frem at Elise i tillegg til å ta del i grunnleggende praktiske oppgaver i hjemmet også utfører omsorgsoppgaver som er direkte knyttet til det å gi omsorg til barn. Skifte bleie, vaske og bade broren er handlinger som er med på å ivareta broren sine primære behov for omsorg.

Elise og Anne forteller at «barn i omsorgsrollen» fikk betydning for hvordan de opplevde sin omsorgssituasjon og fikk innvirkning på søskenrelasjonen.

I Elise sin situasjon gir hun uttrykk for at hun følte på et stort ansvar for sine yngre brødre. På spørsmål om Elise tenkte noe over ansvaret hun har for sine brødre sier hun:

E: Nei, men jeg var ganske beskyttende ovenfor broren min uansett da

I: Ja

E: for jeg vil ikke at noe skulle skje med dem,

I: Nei, nei

E: det var litt vanskelig etter at de flytta da, for vi bor en times kjøring mellom dit dem flytta og dit jeg flytta

I: Ja

E: Så, når vi hadde sånt samvær og sånt, hvis det var noen som ble sur på dem eller kjefta på dem så liksom, ja

I: Så skulle du beskytte og passe på?

E: Ja

Elise forteller at hun opplevde det som særlig vanskelig når hun og søsknene kom i forskjellige fosterhjem og hun ikke lengre hadde «den daglige omsorgen». Dette kommer særlig til uttrykk når hun har vært på samvær sammen med søsken og deres fosterfamilier. Elise forteller om hvordan hun opplevde samværet når fosterfamilie og søsknenes fosterfamilie møtes:

E: «selv om det var godt så var det å litt vanskelig»

I: ok

E: For selv om, på en måte det ikke var sånn når jeg var mindre at jeg stilte meg opp å på en måte beskytta dem (søsknene), og sa: «sånn får du ikke lov å si til dem»

I: mm

E: «sånn får du ikke lov til å gjøre»

I: mm

E: så, va det på en måte litt sånn allikevel

I: ja

E: hvis ikke jeg viste hvordan dem hadde det så følt jeg at jeg hadde feila, (ler litt) så

I: ja, så du følte at du måtte støtte de?

E: ja

Sitatene ovenfor kan peke på hvordan Elise opplevde at endringen i omsorgssituasjonen forandret muligheten til å følge opp omsorgsansvaret for å beskytte og ivareta søsknene sine. Elise uttrykker at hun ikke vil at noe skal skje søsknene sin, hun er på den måten på vakt og vil beskytte de mot det skal skje dem. Utsagnet kan dermed tolkes som om Elise bar på en frykt for at søsknene skal bli utsatt for noe hun vil beskytte de mot. Hun var sånn sett ikke trygg på at de voksne ivaretok søsknene, men så de heller som en trussel hun hadde i oppgave å beskytte dem mot. Elise sier at selv om hun ikke fysisk beskyttet søsknene eller sier noe direkte for å forsvare de, så var det det *litt sånn allikevel*. Hvis hun ikke visste hvordan de hadde det, følte det som om hun hadde feila.

Utsagnet illustrer sånn sett hvilken vanskelig oppgave Elise stod ovenfor. Hun kjente og så søsknene sin situasjon og behov samtidig som hun opplevde at disse ikke ble ivaretatt. Hun opplevde derimot at søsknene hennes trenger hennes beskyttelse, uten at hun kan gi dem det. Sitatet kan uttrykke en håpløshet og maktesløshet i det å føle seg ansvarlig for søsknernes ve og vel og samtidig ikke ha mulighet til å kunne innfri dette.

Anne forteller at i hennes situasjon var det hennes storesøster som tok over rollen som mor i familien og hun forteller om hvordan dette får betydning for hennes deres søsken relasjon:

A: «Det som var, var at søsteren min, vi hadde jo ikke noe spesiell god kontakt for vi krangla hele tiden, hun lekte mamma...

I: Mm

A «ikke så rart ikke sant, jeg tenker på det nå, men tenkte ikke på det når jeg var yngre, men hun var veldig på meg, ehh, men jeg har skjønt det i ettertid at det må ha vært vanskelig for henne. For at hun på en måte var en mamma for meg og broren min, så jeg skjønner jo det nå...

I sitatene over forteller Anne at hun og søsteren ikke hadde noe *spesiell god kontakt* og at de *krangla hele tiden*. Sitatet kan tolkes som at Anne forstår grunnen til kranglingen mellom henne selv og søsteren som noe som oppsto fordi søsteren *lekte* mamma. Søsteren er ikke mamma, hun er søster, men *lekte* mamma. I ettertid forstår Anne søsteren sin på en annen måte og ser at søsteren handlet utfra den situasjonen de var i. Anne ser at det har vært vanskelig for søsteren, fordi hun, selv om hun var barn *på en måte* var som en mamma for henne og broren.

I Anne og Elise beskrivelse av omsorgssituasjon fortøner det å være barn i en sårbar vond og vanskelig situasjon seg som å oppleve mangler på flere områder. Anne forteller om å bli overlatt til seg selv, at hun ikke har noe som passer på eller bryr seg om henne og søsknene. Elise fortalte at hun fikk mye kjeft, kritikk og ble utsatt for vold. Anne og Elise deler erfaringen med at den sviktende omsorgen fra foreldrene er barn som tar over omsorgsoppgavene. I Anne sitt tilfelle opplever hun at det er storesøster som blir mamma og i Elises sin situasjon opplever hun å ta på seg rollen som mamma. Elise forteller at hun opplever det som vanskelig når hun og søsknene kommer i ulike fosterhjem. Slik utsagnet her blir tolket hadde Elise liten tillit til at fosterforeldrene til søsknene kunne ivareta søsknene på en god nok måte. Elise gir uttrykk for at hun var veldig redd og bekymret for at noe skal skje

søsknene. Elise gir uttrykk for at hun før omsorgsovertagelsen hadde mer kontroll over situasjonen og kunne se og ivareta søsknenes behov og beskytte de.

Anne forteller om konflikter i forhold til storesøsteren, fordi hun hele tiden lekte mamma. Nå som informantene snakker om seg selv i ettertid kan det sees som at de har en annen måte å se sin egen situasjon på. Anne ser at det ikke var så rart at storesøsteren lekte mamma, fordi hun på mange måter fungerte som en mamma for henne selv og broren. Elise på sin side ser i ettertid at hennes rolle som mor ikke var riktig, at det ikke var henne som burde hatt dette ansvaret.

5.1.3 Familiesituasjonen gjorde det vanskelig å få venner

For Linda kommer opplevelsen av å ha vært barn i en sårbar, vanskelig og vond situasjon til uttrykk på en annen måte enn de andre informantene. Linda sin fortelling skiller seg ut fra Elise og Anne sin beskrivelse av omsorgssituasjon. I motsetning til deres opplevelse gir Linda uttrykk for å ha det greit hjemme hos mor. Linda beskriver moren sin som god, snill og at hun vil alle vell. Utfordringen beskrives i å ligge i at mor ikke klarer å ivareta henne i form av å sette nødvendige grenser som beskyttet henne. På spørsmål om hvordan Linda opplevde sin omsorgssituasjon svarer hun:

«Jeg hadde det jo egentlig greit, jeg sleit jo med en del ting som gjorde det vanskelig for mamma da, som igjen da resulterte i at jeg flytta»

Utfra dette sitatet, gir Linda uttrykk for å *egentlig* ha det greit, men samtidig slite med en del ting som gjør det vanskelig for mor og som resulterer i at Linda flytter. Det at Linda sliter med en del ting som gjør det vanskelig for mor, kan tolkes som at Linda tar på seg ansvaret for hvorfor hun flytta. Det kan også tolkes som at moren har vanskeligheter med å ivareta Linda tilstrekkelig når hun sliter.

Linda utdyper videre om sin omsorgssituasjon:

«I tiden før omsorgsovertagelsen hadde jeg ikke noen problemer med mamma, ikke noe rus eller vold eller, ikke noe sånt i det hele tatt. Det jeg slet veldig med mye med, det var venner da. Jeg hadde litt feil venner å, før det igjen så hadde jeg ikke noe venner å...»

Etter hvert kommer det frem at Linda får venner som er mye eldre og som strever på flere områder. Linda opplever ikke at moren involverer seg i hvilken påvirkning de nye venner har på henne. På spørsmål om hvordan mor involverte seg i problematikken rundt venner sier Linda:

«hun klarte vel ikke helt å sette de nødvendige grensene, så.....jeg fikk litt feil venner og det var ikke helt bra»

Linda sin fortelling kan ses på som at hun på flere måter opplever omsorg fra moren, men at den manglende omsorgen kommer til uttrykk ved at Linda opplever at moren ikke klarer å sette nødvendige grenser for å ivareta og beskytte henne. Når en ser utsagnene i sammenheng med beslutningen som tas om omsorgsovertagelsen, kan det antyde at Linda tar mye av ansvaret for seg selv.

5.1.4 Omgivelsenes reaksjon i møte med omsorgssvikten - får betydning for omsorgssituasjonen

Et annet tema som går igjen hos informantene er omgivelsenes reaksjoner på deres omsorgssituasjon. Informanten forteller at opplevelsen av å leve med omsorgssvikt ikke er noe de nødvendigvis formidler at de hadde en bevisst tanke eller uttalt mening om mens de bodde sammen med sin biologiske familie. Informantene formidler at deres opplevelse også blir til og får en ny mening i møte med omgivelsene. Omgivelsen reagerer på måten de blir ivaretatt som barn og setter ord på hva som mangler og hva som er «*feil*» i deres omsorgssituasjon. Informantene forteller også at omgivelsen reagerer på deres foreldres fremtoning og væremåte. De forteller at deres omsorgssituasjon vekker oppmerksomhet og skiller seg ut og at dette får betydning for hvordan informantene føler seg møtt og sett av omgivelsene.

Elise legger vekt på hvordan hun blir klar over foreldres manglende omsorgsevne når hun ser hvordan andre barn har det. Hun blir klar over hvordan andre barn har det sammen med sine foreldre. Hvordan det er «*riktig*» at barn har det. Elise forteller om når fosterfamilien besøker henne i hennes biologiske familie og at Elise også besøker fosterfamilien i forkant av flyttingen.

I: Hva er det du husker, eller hvordan er det du følte at du hadde det i tiden før du flytta hjemmefra?

E: Jeg tenkte ikke så mye på det, før jeg var kjent liksom med saken da atte jeg skulle bli flytta og sånt....

I: Ja

E: Så, det at dem (fosterfamilien) var på besøk, hjem hos oss og jeg var hjemme på besøk til dem

I: Ja

E: De to eldre søstrene,,, så skjønnte jo ganske fort at det som skjedde hjemme hos meg det,,,det var ikke helt rett.

I: Nei,

E: så jeg var egentlig til å være seks år så var jeg ganske klar for å flytte

Utfra dette sitatet kan en tolke det som at Elise som 6 åring er i stand til å gjøre en vurdering av det hun så i fosterfamilien. Når Elise besøker fosterfamilien og fosterfamilien besøker Elise får hun noe å sammenligne sin egen situasjon med. På besøk til fosterfamilien ser hun hvordan barna i fosterfamilien har det, og fosterfamilien ser hvordan hun har det. Elise får på den måten også andres blick inn i sin situasjon i tillegg til sitt eget, som er med på å forme forståelsen av det som skjedde hjemme hos henne *ikke var helt rett*.

Alle informantene forteller om vanskeligheter med jevnaldrende, men særlig Linda forteller om at familiesituasjonen i biologisk familie gjorde det vanskelig å få venner.

Linda forteller om hvordan det å flytte til fosterfamilie fikk betydning for hennes vennskaps relasjoner til andre jevnaldrende.

«Når jeg flytta ble det veldig bra, skolen fungerte bedre og venner fungerte bedre altså venner kommenterte, at de syntes mamma var rar å ..ehhh, det samme kan jeg jo tenke at de andre rundt så,,, men så da jeg da fikk flytta så var jo ikke mamma med å det gjorde det litt lettere»

I sitatet ovenfor forteller Linda om hvordan hun opplever at hennes omsorgssituasjon får betydning for hennes vennskaps relasjon til jevnaldrende. Linda sine venner kommenterer at de syntes mamma hennes er *rar*. Når venner har kommenter dette om hennes mor tenker

Linda at de andre rundt også tenker det samme. Når Linda flytter er ikke mor med og det gjør det *litt lettere* for Linda. Dette sitatet kan peke på at Linda føler seg stigmatisert og sånn sett fortelle om hvor belastende Linda opplever omgivelsenes reaksjon i møte med mor. På den måten kan en se det som at samfunnets møte med annerledeshet også tre frem, bli synlig og får betydning.

Anne forteller om at omgivelsene er med på å gjøre hennes situasjon vanskelig. Hun beskriver at omgivelsene reager på hennes omsorgssituasjon og at andre barn mobber henne for å være i denne situasjonen. Hun beskriver hvordan omgivelsen påpeker og mobber henne for sin omsorgssituasjon:

Når du blir mobba for at du er ett barnevernsbarn, du bor ikke hos moren di du... bor ikke hos pappan din, du er feit, du er tjukk, du er ja, å det å bli mobba for at du ikke bor hos mamma og pappa det er, jeg skjønner ikke hva unger får til å si jeg?

I: nei

A: og det verste var sånne avslutninger

I: på skolen

A: mmm hvor alle kunne be og jeg ba, men ingen møtte opp

I: så du skulle liksom invitere familie og sånt

A: ja, det er det verste

I: ja

A: faktisk, det at jeg ikke kunne dele det med noen

Utsagnet forteller om hvordan Anne opplever å bli mobbet på skolen på bakgrunn av kroppen sin og sin omsorgssituasjon. Hun forteller at barna på skolen mobber henne fordi hun ikke bor sammen med biologisk familie, hun er et *barnevernsbarn*. Anne forteller også om hvordan hun opplever skoleavslutninger som det verste, skoleavslutninger der familien kommer for å se på barna. Anne har bedt, men *ingen* møter opp og hun kan ikke dele det med noen. Utfra Anne sin beskrivelse illustrer det et bilde av å være helt alene i en verden ingen deler med henne og heller ingen forstår eller beskytte henne mot. Sitatet kan tolkes som at Anne

opplever ett dobbelt omsorgssvikt. Hun opplever omsorgssvikt i hjemmet og blir i tillegg mobbet for sin situasjon. Anne opplever med andre ord ikke at hennes situasjon vekker omsorg hos jevnaldrende, men tvert om forteller hun om å bli mobbet for å være et barnevernsbarn.

Informantene forteller i sitatene ovenfor om hvordan omgivelsenes reaksjoner på deres omsorgssituasjon får betydning for hvordan de opplever sin omsorgssituasjon. Informantene beskriver at omgivelsene er med på å gi dem et annet blikk inn på sin omsorgssituasjon. Omgivelsene beskrives å reagere på deres omsorgssituasjon og kan på den måten ses som å bidra til å forme informantenes opplevelse av å være barn i en omsorgssituasjon som ikke er riktig. Omgivelsens reaksjon i møte med informantenes kan ses som å lette omsorgssituasjon ved at bli sett og anerkjent for det som er vanskelig i deres situasjon. Samtidig beskrives omgivelsenes reaksjon å bety en stor belastning i form av å føle seg stigmatisert og mobbet.

5.2. Betydningen av hvordan det offentlige utøver sin oppgave i gjennomføringen av omsorgsovertakelsen

Denne hoveddelen handler om hvilken betydning som tillegges det offentliges utførelse i gjennomføringen av omsorgsovertagelsen. I en omsorgsovertagelse handler det offentlige på vegene av barnets omsorgssituasjon og tar over omsorgen for barnet. Gjennomføringen av en omsorgsovertagelse er det direkte inngrepet som muliggjør en ny omsorgssituasjon, som skal være til barnets beste. I det følgende vil vi følge informantene gjennom deres opplevelse av omsorgsovertagelsen. Vi vil se nærmere på beskrivelsene av gjennomføringen av inngrepet og ut ifra det se på hvilken betydning inngrepet tillegges. Temaene som her presenteres er: Den planlagte omsorgsovertagelsen og den akutte omsorgsovertagelsen.

5.2.1 Den planlagte omsorgsovertagelsen

Som tidligere beskrevet har Elise blitt informert om at hun skal flytte og er klar over hvor hun skal flytte, hun har også møtt familien hun skal flytte til og sier at hun ut fra disse møtene føler seg ganske klar til å flytte.

På spørsmål fra hva Elise husker fra omsorgsovertagelsen beskriver Elise:

E: Det jeg husker best ifra når hun (mor) skulle dra igjen, for hun følte den her sorgen på at nå skulle ikke jeg være med tilbake hjem igjen

I:mmm

E: Men jeg var, jeg hadde fått leker å leke med og litt sånn.... så jeg bare hadebra...

E: så jeg brydd meg ikke så sterkt om at hun

I: Nei

E: for..... mmmhva skulle jeg si, jeg vokste jo opp ganske fort da

Sitatet kan peke på hvordan Elise opplever avskjeden med mor som følelsmessig forskjellig fra mor. Når mor skal dra beskriver Elise at hun kjenner på sorgen om at Elise ikke skal bli med hjem igjen, mens for Elise kan det virke som hun ikke deler sorgen på samme måte. Det kan også tolkes som at Elise begrunner hvorfor hun ikke følte på den samme sorgen som moren.. *hun brydde seg ikke så sterkt hun måtte vokste opp ganske fort.*

Linda opplever å få være med å bestemme om hun vil flytte. Linda flytter til noen hun kjenner fra før av og til ett miljø der hun har flere venner og sier:

«Jeg fikk spørsmål fra barnevernet om jeg ville flytte og da sa jo jeg ja, fordi jeg flytta til et annet sted, der jeg hadde blitt kjent med mange og fått masse nye venner å, som tok meg for den jeg var da, ... så ja, når barnevernet spurte, så sa jeg ja».

I dette sitatet forteller Linda at hun blir spurt av barnevernet om hun vil flytte. På den måten blir hun tatt med inn beslutningen som skal tas på vegne av henne. Linda forteller at hun vet hvor hun eventuelt skal flytte og gir uttrykk for at hun også vet noe om hva hun kommer til. *Fordi jeg flytta til et annet sted, der jeg hadde blitt kjent med mange og fått masse nye venner, og som tok meg for den jeg var da.* Linda beskriver å komme til et sted der hun har mange venner som *tar deg for den du er.* Utsagnet kan tolkes som at det ligger noe forutsigbart i flyttingen som er knyttet opp til positive forventninger om å bli møtt av venner som *tar deg for den du er.*

Elise og Linda opplever på flere måter forutsigbarhet i gjennomføringen av omsorgsovertagelsen. Både Elise og Linda sine fortellinger peker på betydning av å være klar over omsorgsovertagelsen. Omsorgsovertagelsen foregår på en planlagt måte der alle parter er informert og innforstått med hva som skal skje. I tillegg til å vite noe om sin egen omsorgssituasjon i biologisk familie har Elise og Anne noen erfaringer med den nye fosterfamilien. De vet noe om hvem fosterfamilien er og de nevner også opplevelser som kan ses som gryende positive forventninger til den nye omsorgssituasjonen.

Ut fra hva Anne og Elise forteller om gjennomføringen av omsorgsovertagelsen kan det også tolkes som Elise og Linda forklarer grunnen til hvorfor de «gikk med på» eller ikke motsatte seg omsorgsovertagelsen. Elise forteller at hun ikke deler den samme følelse av sorg som moren under avskjeden, at hun ikke brydde seg så sterkt for *hun måtte vokse opp ganske fort*. Linda blir spurt om hun vil flytte og svarer ja *fordi* hun flytter til et sted hvor hun har mange nye venner som *tar henne for den hun er*.

5.2.2 Den akutte omsorgsovertagelsen

I motsetning til Elise og Linda opplevde Anne en akutt omsorgsovertagelse. For Anne tillegges gjennomføringen av omsorgsovertagelsen en helt annen betydning. Anne opplevde en akutt omsorgsovertagelse der hun forteller at hun ikke viste noe om hva som kom til å skje. På spørsmål om hvordan Anne opplevde omsorgsovertagelsen beskriver hun at omsorgsovertagelsen finner sted på skolen der hun får beskjed av læreren sin om å bli med på lærerværelset for å hente papirer. På kontoret får hun istedenfor øye på søsknene sine og barnevernsansatt. Anne beskriver hendelsen som sjokkerende og dramatisk og sier at:

«Jeg slo meg vrang og ville ikke være med , og jeg er, når jeg ikke får vilja mi da, jeg er en sånn helvetesunge, det har jeg fått høre flere ganger, så de måtte bære meg med tvang inn i bilen, å låse bilen, for jeg ville ikke bare reise».

Anne beskriver å *slå seg vrang* og gjøre motstand, og blir tatt med tvang inn i en bil som låses igjen. Hun forteller videre at når hun ikke får vilja si, er en sånn *helvetesunge*, det har hun fått høre flere ganger. Dette kan tolkes som at Anne opplever av hun blir sett på som en *helvetesunge* fordi hun protester. Hun har med andre ord ikke en opplevelse av at de voksne viser forståelse for hennes situasjon eller hennes måte å reagere på.

Anne forteller videre at hun er bekymret for mor, hun er bekymret for at mor ikke vet at hun og søsknene er blitt hentet av barnevernet og at hun ikke får sagt hadde til mor før de skal reise:

«Jeg vet at det hadde blitt verre, for mamma hun brydde seg ikke, men jeg var livredd for å miste, jeg var en mamma jente, ja! Jeg var liten, jeg trengte mamma, men hun var jo ikke tilstede, men når jeg fikk beskjed om å ta med noen papirer til mamma og mamma ikke visste noe, jeg ville at mamma skulle vite, at nå er vi blitt henta»

Dette sitatet kan si noe om hvilke følelser som ligger bak Anne sin reaksjon. Anne forteller at hun er *livredd for å miste mamma*. Selv om Anne opplever at moren ikke er tilstede for henne og bryr seg om henne, er hun liten og *trenger mamma*. Utfra sitatet kan en tolke det som om Anne i ettertid ikke er uenig i at omsorgsovertagelsen burde funnet sted, men er uenig i måten den blir gjennomført på.

Anne forteller vider at hun opplevde gjennomføringen av omsorgsovertagelsen som uverdig og at hendelsen får betydning for henne på skolen. Hun beskriver at inngrepet førte med seg vonde opplevelser av krenkelse og mobbing, siden alle på skolen fikk med seg hva som skjedde og sier:

«Dem bør i hvert fall ikke gjøre det etter at skolen er ferdig, mens alle i klassen ser på, de kunne ha tatt det hjemme. Mamma visste ingenting, det er greit, jeg driter i det, men jeg tenker at de burde ha håndtert det annerledes med at det vi ble tvingt inn i bilen, alt er så feil, det er ikke rart at jeg ble mobba».

Anne forteller om at gjennomføringen av omsorgsovertagelsen får betydning både for hennes opplevelse av inngrepet. Måten omsorgsovertagelsen utføres på tillegges å få betydning for hennes relasjon til lærer og til jevnaldrende. Anne beskriver at hun opplevde et tillitsbrudd til lærer, bekymring for mor som ikke vet, opplever å bli utsatt for tvang fra barnevernets omsorgspersoner og mobbing fra de andre barna på skolen som bivånet det hele. Selve hendelsen får direkte betydning for hvordan Anne opplever seg sett og møtt på av de andre barna på skolen. Anne beskriver inngrepet som «alt er så feil, det er ikke rart jeg ble mobba». Anne har med andre ord en mening om at hele inngrepet burde ha blitt *håndtert annerledes*, og ikke ført til ytterligere belastninger i en ellers sårbar og vanskelig situasjon.

5.2.3 Den planlagte vs den akutte omsorgsovertagelsen

Utførelsen av omsorgsovertagelsen tillegges å få betydning for opplevelsen av selve gjennomføringen av omsorgsovertagelsen. Gjennomførelsen av omsorgsovertagelsen tillegges også å få betydning i tiden etter omsorgsovertagelsen. Elise og Linda fortellinger kan tolkes som at de opplevde seg deltagende i gjennomføringen av omsorgsovertagelsen. Linda fortalte at hun ble spurt om hun vil flytte. Elise ga utrykk for å bli tatt med inn i prosessen om å flytte. Linda og Elise utrykk for å ha opplevd utrykk for forutsigbarhet i situasjonen og på den måten muligens en opplevelse av tillit til omsorgspersoner i en vanskelig situasjon. I Anne sin fortelling kan det offentlige derimot ses å få en tillitsvekkende rolle som gjør det vanskelig

for Anne. Utfra Anne sine beskrivelser kan en tolke det som at Anne opplever seg sett som «*helvetesunge*». Noe hun beskriver at skaper mye problemer for henne. Det offentlige utførelse av omsorgsovertagelsen kan på den måten ses og få betydning for hvordan informantene opplevde seg ivaretatt og sett utfra sin omsorgssituasjon og blir derfor betydningsfull i forhold til hva som kan forventes i møte med nye omsorgspersoner. Det offentlige utførelse i gjennomføringen kan derfor også sees å få betydning for den nye omsorgssituasjonen.

5.3 Å komme i en ny omsorgssituasjon, i fosterhjem

Denne hoveddelen handler om intervjupersonenes opplevelse av deres nye omsorgssituasjon i fosterhjemmet. Informantene kommer fra ulike omsorgssituasjoner og har med seg ulike erfaringer og opplevelser fra sin tidligere omsorgssituasjon. Deres opplevelser og erfaringer er utgangspunktet for deres nye omsorgssituasjon og henger på den måten sammen med den nye omsorgssituasjonen og hvilken betydning denne tillegges.

For å belyse hvilken betydning informantene tillegger at omsorgsovertakelsen fikk for deres omsorgssituasjon i fosterhjemmet vil disse bli presentert gjennom temaene: 1. *Den nye omsorgssituasjonen får betydning for hvilken posisjon informantene får i den nye omsorgssituasjonen* og 2. *En ny opplevelse med omsorg: Om å komme inn på rett spor*.

5.3.1 Kort om informantenes omsorgssituasjon etter omsorgsovertagelsen

Ingen av informantene flytter sammen med sine søsken. Elise og Linda bor i ett fosterhjem til de flytter for seg selv, mens Anne bor på institusjon og i flere forskjellige fosterhjem.

I intervjuet snakker Anne om to av fosterhjemmene hun bor i. Disse fosterhjemmene vil bli referert til som fosterhjem nr.1 og fosterhjem nr 2. Anne forteller i hovedsak om tiden hun bodde i fosterhjem nr 2.

5.3.2 Den nye omsorgssituasjonen får betydning for hvilken posisjon informantene får i fosterfamilien

Når informantene flytter til sin fosterfamilie forteller de om å komme flere mennesker tett inn på livet. De forteller også om hva det innebærer å bo sammen og forholde seg til, og være en del av hverandres liv. Informantene forteller tre ulike fortellinger om hvordan

omsorgssituasjonen forandres. Det alle informantene formidler er at de må forholde seg til og forsøke å tilpasse seg en annen omsorgssituasjon enn den de er vant til. I den nye omsorgssituasjonen beskriver informantene at de blir ivaretatt på en annen måte enn i deres biologiske familie og opplever at deres nye omsorgssituasjon får betydning for hvem de er i forhold til de andre i familien og hvilken posisjon de har i fosterfamilien.

Elise forteller at hun i sin omsorgssituasjon i fosterfamilien blir ivaretatt på en helt annen måte enn hva hun er vant med i sin biologiske familie. Hun gir uttrykk for å bruke tid på å tilpasse seg sine nye omgivelser og finne ut hvem hun er i relasjon til de andre i fosterfamilien.

Elise trekker frem at en av de store forskjellene ved å komme i fosterfamilien er at hun får være barn igjen. Hun forteller at hun ikke lenger har omfattende omsorgsoppgaver i fosterfamilien, men blir møtt som et *barn* i fosterfamilien og sier om sin nye omsorgssituasjon:

«Jeg ble jo voksen altfor fort ikke sant, så når jeg flytta i fosterhjemmet så fikk jeg på en måte være barn igjen da, så jeg ble på en måte stilt litt tilbake i alder da, oppi hodet..»

Dette sitatet peker på hvordan endring i omsorgssituasjonen får betydning for hvem Elise opplever at hun er i møte med de andre i den nye omsorgssituasjon. Når Elise flyttet til fosterfamilien fikk Elise være *barn igjen*. Elise beskriver dette rolle bytte som en stor omveltning og beskriver at hun *blir stilt tilbake i alder opp i hodet*.

Anne forteller om å ha opplevd en svært kontrastfylt opplevelse i forhold til hvem hun er i relasjon til de andre i fosterfamilien i de to ulike fosterhjemmene hun bodde i lengst. Anne forteller om at hun opplevde å bli ivaretatt på to vidt forskjellige måter i de to omsorgssituasjonene. I fosterhjem (nr 1) beskriver Anne at hun ble utsatt for ny omsorgssvikt. Hun forteller at hun både ble mobbet av fosterforeldre og utsatt for fysisk og psykisk vold. Anne forteller om sin erfaring med det første fosterhjemmet:

«I det fosterhjemmene jeg bodde lengst... det var fire år med forferdelige ting, de var ikke snille, jeg klarte ikke å holde det inni meg lenger, hvordan de oppførte seg mot meg.....jeg ble slått, jeg ble kalt stygge ting, jeg ble rett og slett mobba på det groveste både fysisk og psykisk»

Ut ifra dette sitatet gir Anne utrykk for å bli utsettes for ny omsorgssvikt i hennes nye omsorgssituasjon. Hun beskriver sin nye omsorgssituasjon å være *fire år med forferdelige ting* der hennes ivaretakere beskrives å *ikke vær snille*. Det å ikke være snill kommer til utrykk i hvordan Anne opplever at de behandler henne. Hun beskriver å bli slått, kalt stygge ting- *rett og slett mobba på det groveste fysisk og psykisk*.

Etter hvert flytter Anne til et annet fosterhjem. Flyttingen skjer på bakgrunn av at Anne har fortalt om hennes opplevelse av å bo i fosterhjemmet til en offentlig person. Dette resulterer i at Anne flytter og kommer til et annet fosterhjem der hun får en helt annen opplevelse.

I det andre fosterhjemmet beskriver Anne en annen omsorgssituasjon der hun gir utrykk for at hun fikk en helt ny erfaring, på spørsmål om hvordan hun opplevde det nye fosterhjemmet svarer Anne:

«Der opplevde jeg ting jeg aldri hadde opplevd før, det var omsorg, det var kjærlighet, det var ikke forskjellsbehandling, for dem hadde jo barn fra før av, så jeg opplevde det å være verdsatt i en familie da».

I sitatet over beskriver Anne hvordan endringene i omsorgssituasjon får betydning for hvem Anne er i relasjon til de andre i familien. Anne gir utrykk for at hun fikk en ny erfaring med hvem hun er i forhold til de andre i familien. Anne sier hun opplevde *ting hun aldri har opplevd før*, og utdyper hva de *tingene* er: *omsorg, kjærlighet, ikke forskjellsbehandling-* de «tingene» ga henne en opplevelse av *å være verdsatt i en familie*. På den måten kan det tolkes som at Anne opplever seg selv som betydningsfull for de andre- som en som er *verdsatt i en familie*.

Linda gir utrykk for at hennes nye omsorgssituasjon får betydning for hvem hun er i relasjon til de andre. Linda opplever å bli møtt med strenge grenser og krav, men at de samme grensen og kravene ikke blir stilt til hennes sotersøsken. Linda gir også utrykk for at det er en helt annen relasjon mellom fostersøken og fostermor enn den som var mellom henne selv og fostermor. Linda trekker frem et eksempel på en episode som illustrerer på hvilken måte hun opplever forskjellsbehandlingen:

«Altså, jeg husker en episode der de (fostermor og fostersøsken) satt og snakka, de snakket om politikk og det har jeg aldri vært sånn veldig interessert i, men jeg syntes det så så hyggelig ut sånn som de satt og snakka. Å så ble jeg litt lei meg, å så sier jeg

etterpå at... hvorfor snakker vi aldri sånn? Også sier hun at det er fordi du ikke er der. Hun mente, altså jeg tok det som at jeg ikke hadde nok kunnskap da i forhold til diskutere det,, og jeg skjønner det jo, der kommer den direkte måten å snakke på ikke sant at det, det går jo an å pakke det litt inn...

Ut fra dette sitatet kan en tolke det som at Linda opplevde å bli sett som den umodne i familien. Linda beskriver hvordan hun opplevde at fostermor og fostersøsken hadde noe eget *hyggelig noe* som hun ikke var en del av. Linda gir uttrykk for å bli lei seg fordi hun ikke er en del av det. Hun spurte fostermoren om hvorfor ikke de (hun og fostermor) også kunne dele det samme. Fosteremor avviser da Linda sin forespørsel med at hun ikke *er der*, noe det ser ut til at Linda tolket som at hun ikke er moden nok eller har kunnskap nok til å diskutere slike ting.

På spørsmål om hvordan Linda opplever forskjellsbehandlingen og om Linda ble opprørsk over forskjellsbehandlingen sier Linda:

«Nei, jeg var vel heller den personen som altså lot meg, hva skal jeg si, jeg godtok det som var. Ehh,, det var heller sånn som,, vi krangla jo og sånn, men det var ingenting i forhold til hvordan det var med venninnene mine....men hun (fostermor) gikk jo ut å, jeg var liksom et stort problem å, heller tok den da,,,,,så barnevernet kom jo i ettertid og beklagde fordi de valgte å sette meg der! Fordi de skjønnte jo at det hun da hadde fortalt, det skjønnte de at det stemte ikke!»

I sitatet ovenfor forteller Linda at hun *godtok det som var*, men at fostermor gir uttrykk for at Linda var et *stort problem*. I ettertid skjønner i midlertidig barnevernet at det fostermor har fortalt om Linda hadde en anene side og beklaget for valget *om å sette henne der*. I ettertid blir det dermed kjent at Linda ikke *er et stort problem*, men at fostermor har fremstilt Linda på en feilaktig måte og gitt Linda rollen som et stort problem. Det at barnevernet i ettertid beklager og skjønner at det fostermor forteller om Linda ikke stemmer kan tolkes som at problemet snur, at ikke lenger er Linda som har vært problemet, men situasjonen med fostermor.

5.3.3 Nye relasjoner får betydning for opplevelsen av omsorg

Felles for informantene er at de tillegger deres nye omsorgssituasjon å få stor betydning for livet deres. Alle informantene gir uttrykk for at deres nye omsorgssituasjon gir de en annen

opplevelse med omsorg som får betydning for dem. Betydningen av omsorg kommer til uttrykk på forskjellige måter, men snakkes frem som det å *komme inn på rett spor*. Hva det innebærer å *komme inn på rett spor* har informantene ulik erfaring med. Fosterermødrene løftes særlig frem som fremtredende i rollen som betydningsfull i arbeidet med å få informantene inn på *rett spor*. I det følgende vil jeg først se nærmere på hva det innebære å komme inn på *rett spor*- hvordan det oppleves og hvilket arbeid som ligger i å komme inn på *rett spor*.

Elise gir uttrykk for at fostermor har spilt en svært viktig rolle i hennes liv og forteller om hvilken betydning fostermor får i hennes liv:

«Det var liksom mamma som stod for det meste da, det er med på en måte, eh, hva skal jeg kalle det? Det er hun som har fått meg på rett spor da? Det er hun som skal ha æren for at jeg er den jeg er i dag rett og slett!»

På spørsmål om hvordan Elise vil beskrive sin fostermor sier hun:

E: hun er kjærlig, hun er omsorgsfull, hun selv om hun er bestemt så vil hun bare ditt eget beste

I: ja for det skjønte du på a, liksom gjennom hele tiden da?

E: ja etterhvert i vært fall...

(ler litt begge to)

M: Ja, hmm

(liten pause)

I Hun må være en av de personene som hun er jo forbildet mitt da

På spørsmål senere i intervjuet om hvordan Elise tror hun hadde tatt det dersom hun hadde blitt boende i sin biologiske familie sier hun:

«Jeg hadde ikke vært her jeg er nå, hadde ikke fått videreutdanning, tror jeg ikke...jeg hadde nok blitt stuck i situasjonen og ikke klart å komme meg videre»

Ut fra sitatene ovenfor gir Elise mye av æren for å ha kommet inn på rett spor til fostermor. Fosteremor beskrives som den som *står for det meste*. Det at fostermor *står for det meste* kan

tolkes som at det er fostermor som har mest med utøvelsen av den daglige omsorgen og dermed er det *fostermor som skal ha æren*. Fostermor beskrives å være et forbilde og beskrives med egenskaper som, kjærlig, omsorgsfull og bestemt. Elise sier at selv om fostermor var bestemt, så var «bestemtheten» et uttrykk for at fostermor vil henne vel, dette skjønner hun (i vært fall i ettertid) at det fostermor vil var hennes beste. Elise gir også uttrykk for at hun ikke hadde vært der hun er i dag dersom hun ikke hadde flyttet til fosterfamilien. Hun gir heller uttrykk for å h blitt *stuck i situasjonen* og ikke klart å komme seg videre, ei heller fått videreutdanning.

Anne legger vekt på at hennes nye fosterhjem i hjem (nr 2) blir avgjørende får hvordan hun har det i dag. Anne sier at hun ikke vet hvor hun hadde vært uten sin fosterfamilie, og forteller:

«De har gjort en veldig bra jobb føler jeg, jeg sitter her i dag, hadde det ikke vært for dem så, pluss litt meg sjølv så hadde jeg ikke sitti her nå. Dem har ikke gjort forskjell eller brydd seg mer om noen andre en den andre, sett på meg som noe annet, og sett på meg som sin egen fra den dagen jeg kom inn»

Ut fra sitatet kan en tolke det som om at Anne tillegger mye av grunnen til at hun fortsatt er i live er på grunn av hennes fosterforeldre. Anne sier at fosterforeldrene har gjort en *bra jobb*, en så bra jobb at hvis det *ikke* hadde vært for dem pluss litt henne selv hadde ikke Anne sitta her nå. Anne trekker frem at det som har vært med på å utgjøre denne forskjellen er at fosterforeldrene ikke har gjort forskjell på henne og biologiske barn. De har sett på henne *som sin egen* fra første dagen hun kom.

Anne trekker frem fostermor som særlig betydningsfull i opplevelsen av omsorg. Dette kommer tydelig frem under intervjuet på spørsmålet om hva Anne tenker på når hun hører ordet omsorg, da svarer hun at:

«Da tenker jeg på fostermoren min, det gjør jeg, for hun viste, hun er fantastisk, for hun ga meg kjærlighet, hun fortalte meg om hva som er riktig og hva som er galt, hun var der når jeg trengte hun. Når ting var bra, når ting var galt, å jeg følte at okei, dette er uvant for meg, men veldig godt! Å jeg fikk lov til å bestemme litt sjølv ,,ehh jeg fikk lov til å være ute en viss tid»

I dette sitatet gir Anne uttrykk for at den nye opplevelsen med omsorg er *uvant men, veldig godt*. Den nye opplevelsen med omsorg kommer til uttrykk ved at hun opplever kjærlighet og

oppdragelse. Fosteremor forteller henne om hva som er riktig og hva som er galt. Anne opplever også fostermoren som tilstedeværende for henne, hun var der både når ting var bra, men også når ting var galt. Dessuten gir Anne uttrykk for å få bestemme litt sjøl, med andre ord får opplevelsen av å bli vist tillit og på den måten at noen har troen på henne.

I Linda sin situasjon handler det å *komme inn på rett spor* til uttrykk som *det å ikke skli ut*. Linda beskriver sin fosteremor som snill og en som vil vel, men at dette kommer ut og oppleves på en annen måte enn hva det er ment som. Hun beskriver at fostermoren er veldig opptatt av de praktiske rammene rundt og beskriver dette ved et eksempel:

L: det var jo sånn at hvis jeg kom fem minutter for sent den ene dagen måtte jeg komme hjem en halv time før den neste dagen. Måtte løpe hjem, fosteremor har jo sagt da at hun var veldig redd for at jeg skulle skli ut, så jeg skjønner det, men altså 5 minutter, verden raser jo ikke sammen»

I: Men kan det være at det som kanskje lå bak var at hun ikke ville at du, hun skulle passe på at du ikke skulle skli ut?

L. men for meg så virker det som hun var så opptatt av de rammene, at hun ikke så hvem jeg virkelig var. Hun mistenkeliggjorde meg hele tiden og ... og jeg møtt med: nei, du lyver du! men hun ga meg mulighet til å ikke skli ut da, skole å , hun var jo.... når det var snakk om skole, så tok hun veldig tak i ting og satt og leste med meg å... så , det er positive ting også!

I sitatet ovenfor gir Linda uttrykk for at hun opplever at fostermoren aktivt engasjerer seg og følger Linda tett opp får betydning for at hun *ikke sklir ut*. Måten fostermoren forhindrer at Linda ikke sklir ut på kommer til uttrykk ved at fosteremor følger Linda tett opp med tydelige grenser og forventninger som følges opp med konsekvenser dersom de ikke følges opp. Linda gir uttrykk for at fostermorens redsel for at hun skal skli ut og måten hun blir fulgt opp får et for ensidig fokus på rammene, noe som Linda forteller at får både negativ og positiv betydning for Linda. Det å *ikke skli ut* kan tolkes å oppleves som ett uttrykk for omsorg. Linda vet at fosteremor vil vel og opplever at hennes engasjement og oppfølging fører til at Linda får det bedre på skolen og med venner. Samtidig kan det å *ikke skli ut* tolkes som et uttrykk for mistillit som fører til at Linda føler seg mistenkeliggjort og ikke sett *for den hun virkelig er*.

På spørsmål om hvordan Linda vil beskrive sin fosteremor sier hun:

L: «ja hun er jo veldig snill og jeg ser jo det at hvis jeg ikke hadde flytta dit, hadde situasjonen vær en annen i dag

I: hvordan tror du at det hadde vært da?

L: altså jeg vet ikke, det hadde nokk,,, det er ikke så enkelt i dag, men det hadde nokk ikke vært enkelt da heller, hadde nok vær verre, det kan jo tenkes at jeg hadde prøvd en del ting å ehh. Ja stoff og sånne ting, så... jeg ser jo sånn som av de kameratene, de jeg hadde kontakt med før jeg flytta, dem har det ikke gått så bra med.

I sitatet ovenfor forteller Linda at det *ikke er enkelt i dag*, samtidig gir hun uttrykk for at det kunne ha vært verre hvis hun ikke hadde kommet i fosterhjemmet. Linda gir uttrykk for denne begrunnelsen i lys av å se hennes tidligere venners sin situasjon og sammenligne sin egen med deres. Utfra denne sammenligningen vurderer Linda at hun har det bedre nå enn hvordan det kunne ha blitt.

Felles for informantene er deres opplevelse av at fosterfamiliens utøvelse av omsorg får de inn på *rett spor* og spiller en avgjørende rolle i livet deres. Hva det ligger i å komme inn på rett spor har de ulik erfaring med. Alle informantene snakker på ulike måter om hvordan fosterforeldrene har utført en jobb i forhold til å få de inn på rett spor. Hvilken betydning denne jobben tillegges ligger ikke bare i utøvelsen av den daglige omsorgen. Relasjonen som er mellom informantene og deres fosterfamilie ligger til grunn for hvordan omsorgen mottas og oppleves. Anne og Elise gir uttrykk for å *oppleve* at fosterfamilien vil de vel. For Linda arter i midlertidig opplevelsen av å ville vel seg på en annen måte. Linda gir uttrykk for at hun *vet* at fostermor bare vil vel, men *opplever* det på en annen måte. Mens Anne og Elise gir uttrykk for å oppleve sine omsorgspersoner som kjærlige og omsorgsfulle gir Linda uttrykk for forskjellsbehandling og at fostermor ikke har tillit til henne og heller ikke ser henne for *den hun virkelig er*.

Kapittel 6: Diskusjon

Med utgangspunkt i oppgavens problemstilling vil jeg diskutere den generelle betydningen omsorgsovertagelsen ble tillagt å få for omsorgssituasjonen utfra et personlig blikk.

Diskusjonen belyser hvordan informantene forstår sin situasjon utfra eget og andres blikk, og danner mening utfra denne forståelsen.

6.1 Et personlig blikk på den generelle betydningen av omsorgsovertagelsen for omsorgssituasjonen

Jeg vil her diskutere den generelle betydningen informantene tillegger at omsorgsovertagelsen fikk for deres omsorgssituasjon utfra den tolkningen som er gjort i funn- og analysedelen. Det vil jeg gjøre ved å ha informantens blikk på ulike sider av de prosessene informantene har opplevd som en del av det å gå fra en omsorgssituasjon til en annen.

Ved å ha informantenes blikk på den generelle betydningen omsorgsovertagelsen har hatt for deres omsorgssituasjon, kan omsorgsovertagelsen på den ene siden ses som nødvendig og av avgjørende betydning for hvordan informantene fikk det i sin omsorgssituasjon. På den andre siden gir informantene uttrykk for at omsorgsovertagelsen har vært en stor inngripen i deres liv som har bydd på store omkostninger.

Hvis vi først ser på hvordan informantene forstår sine forskjellige omsorgssituasjoner og ser på hvordan informantene «hadde det» i sin omsorgssituasjon og hvordan de «fikk det», er deres fortellinger om denne reisen fylt med store kontraster på mange områder. Informantene forteller på mange måter om å ha stått i ulike verdener/ situasjoner der de må finne mening utfra sin situasjon. Underveis i denne prosessen forteller de om å ha gått igjennom store og dyptgripende omveltninger hvor deres forståelse forandres underveis. Som en del av de prosessene informantene har gått igjennom fortelles det også om ulike «andre blikk» som tillegges betydning for deres opplevelse av omsorgssituasjon.

Gjennom andres blikk gir informantene uttrykk for å få flere kilder til å utvikle sitt eget blikk, noe som gir de nye omsorgsbilder både på godt og vondt. Jeg vil i det følgende diskutere disse prosessene under overskriftene

- betydningen av omsorgssituasjon i biologisk familie og andres blikk inn på omsorgssituasjonen

- informantenes blikk på betydningen av omsorgssituasjon i fosterfamilien og betydningen av fosterfamiliens blikk.

6.1 Betydningen av omsorgssituasjon i biologisk familie og av andres blikk inn på omsorgssituasjonen

Når vi ser på hvilken betydning informantene tillegger sin omsorgssituasjon i biologisk familie forteller informantene om å ha vært barn som har fått manglende omsorg. Deres beskrivelse av den manglende omsorgen kommer til uttrykk på forskjellige måter, men formidles frem som å ha vært barn i en sårbar, vond og vanskelig situasjon der deres behov for omsorg ikke ble tilstrekkelig ivaretatt.

I teorikapittelet ble det henvist til hva som anses som god barneomsorg og hva som ligger til grunn for dette synet. Hvis vi ser denne forståelsen av barneomsorg oppimot informantenes fortellinger er det mye som tyder på at informantene ikke fikk god nok omsorg. Deres beskrivelse står i stor kontrast til den rådende forståelsen av hva som ligger i en god barndom og hva barn har krav på. Foreldrenes omsorg innfrir på den måten ikke de kulturelle kravene til hva som anses som god nok omsorg for barn i en familie.

Det å ha opplevd å vokse opp i en familie som anses å ikke kunne gi god nok omsorg blir tillagt betydning på mange måter. For det første har informantene opplevd å vokse opp i en omsorgssituasjon som utfra andres blikk er vurdert som så skadelig for deres helse og utvikling at de ikke lengre kunne bo hjemme. Utfra denne vurderingen ble det gjennomført en omsorgsovertagelse. Informantene formidler at de ved å få et annet blikk inn på deres situasjon fikk de en annen måte å se sin situasjon på, denne opplevelse formidles frem som en opplevelse på godt og vondt.

På den ene side forteller informantene om at deres opplevelse av manglende omsorg ikke var noe de nødvendigvis hadde en bevisst mening om mens de bodde i sin biologiske familie. De formidler også at omsorgssvikten ble synlig i en prosess der deres forståelse ble til underveis, i interaksjon med omgivelsene. Ulvik viser i sin kulturpsykologiske studie av seinmoderne fosterfamilier til at det kan være etter å ha gjort nye erfaringer at barna avdekker sine omsorgsbetingelser som uakseptable (2007, s. 309-310). I undersøkelsen trekker Elise frem at det er i møtet med fosterfamilien hvor hun ser hvordan fostersøstrene har det at hun skjønner at det hun har opplevde hjemme i sin biologiske familie er feil. Hun får en ny erfaring normativt i fosterfamilien som kan åpne opp for hvordan hun forstår hva som ligger i god omsorg.

På den annen siden kan «andres blikk» på omsorgssituasjonen ses som en byrde som er tung å bære. Informanten forteller at det å måtte forholde seg til hva andre mener om deres

omsorgssituasjon er vanskelig. Linda forteller for eksempel om hvordan hun opplevde det som en betydelig belastning at omgivelsene kommenterer hennes omsorgssituasjon og peker på hva som er rart ved den. Bunkholdt hevder at barns selvbilde og opplevelse av egenverd til dels er en avspeiling av hvordan de oppfatter sin egen families verd (2017, s. 159). Det å ikke kunne gi god nok omsorg til barn kan være forbundet med skam. I følge Bunkholdt (2017) er det vanlig at fosterbarn føler skam over foreldre som ikke strekker til. Med tanke på hva informantene forteller om omgivelsens reaksjoner på deres biologiske familie og om å bli mobbet for sin omsorgssituasjon kan en tenke seg at andres blikk danner får betydning for opplevelse av skam

Vi ser her at informantene utsettes for ulike erfaringer som påvirker dem og deres meningsdannelse i ulike retninger. I følge Ulvik (2007, s. 310) tar barn i bruk de forståelsestilbudene kulturen gir i interaksjon med andre kulturelle aktører. Informantene forteller om hvordan de danner mening i sin situasjon gjennom andres blikk. Omgivelsen beskrives å bli medskaper i hvordan informanten opplever sin situasjon. Informanten forteller om hvordan andres bikk på deres omsorgssituasjon tilbyr ulike forståelser på deres situasjon.

En omsorgsovertagelse representerer en forståelse av og en vurdering av en omsorgssituasjon som ikke god nokk. Dette blikket springer ut fra et samfunnsansvar for andres ve og vel. Barnevernet er det offentliges ansikt utad som har ansvaret for å sikre at barn ikke vokser opp under forhold som er skadelig for dem og at barn skal få omsorg som er god nok. Hvis barnevernet vurderer omsorgssituasjon som ikke god nok er de pliktig til å handle til barnets beste (Barnevernloven).

I følg Gulbrandsen, Seim & Ulvik (2012) står barnevernet ovenfor en utfordring når de etter å ha grepet inn i barns liv samtidig skal bidra til at barn kan bygge opp en forståelse av det som skjer.

Når beslutningen om en omsorgsovertagelse tas vil det variere utfra barnet og barnets situasjon hvordan denne avgjørelsen forstås. Forståelsen vil også være preget av om omsorgsovertagelsen skjer akutt eller om den er planlagt. Rapporten *Skånsom henting?* tar for seg hvordan akutt henting oppleves både for barnet selv, skole, barnehage og barnevernet. I rapporten er den felles beskrivelsen barna gir av henting at det er noe som skjer brått, og at de har liten tid på å forbedre seg på hva som vil skje. Barna i undersøkelsen ga også uttrykk for at de ikke forsto hvorfor det hastet med henting, da de ikke opplevde at det hadde skjedd store endringer i deres omsorgssituasjon (Bjune, 2017).

Avgjørelsen om omsorgsovertagelse kan representere en helt annen forståelse av situasjonen enn den barnet har av sin situasjon. En slik forståelse kan derfor ses å representere en påtvungen mening som ikke samsvarer med den de selv har. Ruyter (2001, s. 71) peker på at den påtvingende omsorgen i særlig stor grad har blitt kritisert for overgrep og understreker at omsorg som utøves av institusjoner alltid innebærer intervensjoner der andres makt utøves ovenfor en person som ikke i tilstrekkelig grad kan ivareta seg selv. Handlingene gjennomføres på en måte som er ment til å kontrollere, disiplinere og beskytte de som trenger mest hjelp i samfunnet gjennom omsorgsgiverens forestilling om hva som er til det beste for dem.

I forskningsprosjektet «snakk med oss» utført av Liv Mette Gulbrandsen, Sissel Seim & Oddbjørg Skjær Ulvik (2012) uttrykker forfatteren at barns rett til deltakelse ofte oppfattes som en rett til å bli hørt og ha innflytelse i sin egen sak. Forfatteren trekker imidlertid frem at barns rett til deltakelse også handler om barns rett til profesjonell støtte i meningsarbeid. Med meningsarbeid mener de prosesser som bidrar til at barn skaper mening i det som skjer og i de utfordringene de står overfor. I meningsarbeidet inngår både utforsking av barns meningsdannende prosesser og samspillet mellom barn og saks-behandler om slike prosesser.

Andres blikk på omsorgssituasjonen som «ikke god nok» kan sies å bære med seg ulike måter å forstå situasjonen på.

På den ene siden kan det å bli gjort klar over at ens familie ikke anses å gi god nok omsorg ses som smertefullt både med tanke på endringene som vil skje og med tanke på andres blikk på ens familie og en selv som del av denne. Dette blikket kan representere en forståelse som tilbyr barnet å se sin omsorgssituasjon som utilstrekkelig og ikke god nok. Denne forståelsen kan sann sett utløse stor motstand og et ønske om å beskytte seg selv og sin familie. I følge Bunkholdt (2017) utvikler de fleste barn lojalitet ovenfor sine foreldre der de ønsker å ha et overveiende positivt bilde av dem. Å akseptere flyttingen og å ta imot omsorg og tilknytning kan bety å akseptere det bilde barnevernstjenesten skaper når de beskriver foreldrenes omsorgssvikt. Det å ta imot denne forståelsen kan derfor ses som et svik mot sin familie fra barnets ståsted (Bunkholdt 2017, s. 184).

På den andre siden kan andres blikk på omsorgssituasjonen ses å representere en forståelse av at slik barnet har det, skal ikke barn ha det. De har rett på å ha det bedre. En slik forståelse kan bety å forholde seg til å ha blitt sviktet. Samtidig bærer denne forståelsen med seg en ny mulighet for forståelse og en ny mulighet for omsorg. En omsorgsovertagelse kan sann sett

ses å gi en ny mulighet til å få erfaringer med god omsorg. En mulighet som kan fremme livskvaliteten og gi gode livsbetingelser slik hensikten med omsorgsovertagelsen er. I både forskning og media har positive erfaringer med å komme i fosterhjem blitt løftet frem. Det som er gjennomgående i disse fortellingene er at de unge fremhever gode relasjoner og det å få mye omsorg og kjærlighet som avgjørende (Sundet, 2016, s. 34). I en undersøkelse Redd Barna gjennomført som omhandlet barn og unge som hadde opplevd at barnevernet hjalp dem, kom det frem at flere av de unge fortalte at det viktigste barnevernet hadde gjort for dem var å flytte fra foreldrene og til et fosterhjem, og at det var dette som ga de en god oppvekst (2016, s.34).

6.3 Informantenes blikk på betydningen av å komme i en ny omsorgssituasjon i fosterfamilien og betydningen av fosterfamiliens blikk.

Sett utfra informantenes forståelse av sin omsorgssituasjon i biologisk familie gir alle informantene uttrykk for at omsorgsovertagelsen førte til en betydelig bedring i deres omsorgssituasjon etter en viss tid. De tillegger omsorgssituasjonen i fosterfamilien å få en utslagsgivende betydning for hvordan de ellers kunne ha hatt det hvis de ikke hadde blitt flyttet fra sin biologiske familie. De trekker frem det å få høyere utdanning, ikke begynne med stoff og fortsatt være i live som utgjørende forskjeller i deres liv. Samtidig forteller Anne om å oppleve både fysisk og psykisk vold i ett av fosterhjemmet hun bodde i over en lengre periode. Linda forteller at hun flyttet tidligere fra fosterfamilien enn avtalt og at barnevernet i forbindelse med flyttingen kom med en beklagelse til Linda, der de beklaget for å ha «å ha satt henne der».

I det følgende vil jeg diskutere noen av prosessene informantene har vært igjennom når de kommer til den nye omsorgssituasjonen i fosterfamilie.

I prosessen med å komme til en ny omsorgssituasjon forteller informantene om å gå igjennom en omsorgsovertagelse der de flytter fra sin biologiske familie og kommer i en ny omsorgssituasjon i fosterhjemmet. Som en del av denne prosessen opplevde informantene å måtte finne mening utfra kontrastfylte forståelser som omhandlet deres omsorgssituasjon. Når informantene kom i den nye omsorgssituasjonen i fosterhjemmet hadde de med seg ulike erfaringer fra både omsorgssituasjonen(e) og fra selve gjennomføringen av omsorgsovertagelsen, og stilte med ulik forståelse og innstilling til å komme i fosterhjemmet.

Elise og Linda forteller om å være forberedt på å flytte, mens Anne beskriver en traumatisk akutt flytting.

Når informantene flyttet var flere av informantenes foreldre uenig i beslutningen om omsorgsovertagelsen. Informantene ble på den måten stående i sentrum av en konflikt som innebar to vidt forskjellige blikk på deres situasjon. Informantene ble sånn sett stående i å ta inn to verdener med utgangspunkt i den forståelsen de som barn hadde tilgang til. I følge Bunkholdt (2017) går noen fosterbarn igjennom store lojalitetskonflikter når de flyttes til fosterhjemmet. En alvorlig lojalitetskonflikt kan være til hinder for at barnet tør å ta imot tilknytning og omsorg i fosterhjemmet og kan på den måten bli stående i et psykologisk tomrom som hemmer deres utvikling (Bunkholdt, 2017, s. 158).

Som en del av prosessen med å gå fra en omsorgssituasjon til en annen måtte informantene gå fra noe kjent til noe ukjent. Som utgangspunktet for den nye omsorgssituasjonen hadde informantene gått fra en omsorgssituasjon som selv om den ikke ble regnet som god nok var kjent for dem. Da informantene kom til fosterhjemmet havnet de i en helt annen omsorgssituasjon enn den de var vant med. Selv om noen av informantene var kjent med hvem de flyttet til, var allikevel den nye omsorgssituasjonen ny i den forstand at de nå skulle bo sammen. For alle i familien betød det at de skulle bli kjent på en annen måte og finne ut hvem de skulle være for hverandre. Bunkholdt understreker hvilken energikrevende oppgave fosterbarn står ovenfor når de flytter i fosterhjem og skal tilpasse seg en ny familie, eventuelt bytte skole og forholde seg til nye jevnaldrende (2017, s.153). I tillegg til å tilpasse seg sin nye omsorgssituasjon skal informantene også forholde seg til at de ikke lenger skulle bo sammen med sin biologiske familie. De må både takle tap av både foreldre og søsken og samtidig tilpasse seg sin nye omsorgssituasjon. I følge Storø (2016) går fosterbarna alltid igjennom en sorgprosess der de må finne mening i sin situasjon som er minst mulig smertefull. I denne prosessen må de arbeide med å finne tilfredsstillende svar på hvorfor de ikke kan bo hos sin biologiske familie. I arbeidet med å finne forståelse og mening kreves mange svar som kan bli lettere å besvare hvis de har noen å snakke med (Levine, 1990, i Storø, 2016, s.147-148).

I den nye omsorgssituasjonen forteller informantene om å få en annen opplevelse med omsorg og at fosterfamilien er med på å få de inn på «rett spor».

I prosessen med å komme inn på «rett spor» beskriver informantene det å gå igjennom en transformasjon som innebærer store endringer. De beskriver på mange måter å gå fra den

ene ytterligheten til den andre. Elise gir uttrykk for at hun går fra å oppleve seg selv som omsorgsgiver for sine søsken til barnet i fosterfamilien. Linda går fra en omsorgssituasjon der hun beskriver at mye av utfordringen ligger i at hun mangler grenser til å oppleve tett oppfølging, rammer og mange grenser. Anne forteller om å gå fra omsorgssituasjoner med manglende omsorg og omsorgssvikt til å oppleve en annen type omsorg som er med på å oppleve seg selv som er verdsatt i en familie.

Informantene tillegger på mange måter at denne prosessen var helt avgjørende for hvordan de fikk det bedre. Linda forteller at hun får det mye bedre både på skolen og med venner. Elise forteller at hun får være barn igjen og ikke lengre har tyngende omsorgsoppgaver i hjemmet, Anne forteller at hun i det siste fosterhjemmet knytter seg til omsorgspersonene sine og føler seg verdsatt i en familie.

Samtidig kan den samme prosessen ses som en energikrevende oppgave som byr på så vel krevende følelsesmessige utfordringer som praktiske endringer. En kan spørre seg om hva som har vært betydningsfullt i denne prosessen og hva som har gjort at informantene har klart å ta i bruk andres blikk.

I undersøkelsen fortalte informantene om at de i fosterfamilien fikk en annen opplevelse med omsorg. Den nye opplevelsen med omsorg kan ses å utdype omsorgsbildet deres og åpne for at deres blikk forandres. På den ene siden er informantenes bikk rettet mot at det som ligger i denne omsorgen er arbeidet fosterforeldrene har lagt i å følge de opp og gi de oppdragelse. Informantene snakker her om å få oppfølging med lekser, få grenser og rammer og om at fosterforeldrene lærer de om hva som er rett og galt. En kan sånn sett tenke seg at en ting som har vært viktig for informantene og som har vært med på at de har tatt til seg fosterfamiliens blikk har vært at fosterfamiliens forståelse gir mening til deres situasjon og at informantene har erfart nytten av den.

På den andre siden gir informantene uttrykk for at dersom relasjonen skal oppleves som en omsorgsrelasjon må det ligge en opplevelse av tillit i relasjonen om å ville den andre vel. Ut ifra hva informantene har fortalt, på tross av alt de har vært igjennom på deres vei, har de fortsatt å gå fremover og kommet inn på «rett spor» og med seg har de erfaringer som viser hvilke sterke krefter det finnes i omsorg.

Litteraturliste:

- Backe-Hansen, E. (Red). (2003). Rettferdiggjøring av omsorgsovertagelse i Backe - Hansen, E (Red.), *Barn utenfor hjemmet : Flytting i barnevernets regi.*(70-92) Oslo: Gyldendal akademisk.
- Backe- Hansen, E.(2004). God nok omsorg: Riktige beslutninger I barnevernet. Oslo: Kommuneforlaget
- Backe-Hansen, E, Egelund, T & Havik, T (2010) *Barn og unge i fosterhjem – en kunnskapsstatus* Hentet fra http://www.nova.no/asset/4330/3/4330_3.pdf
- Basberg. C, Olsvold. N & Thagaard. T (2016) Omsorg som sosialt fenomen, forskningsfelt og velferdstjeneste i Basberg C, Olsvold. N & Thagaard. T (2016) (red) Omsorgsarbeidets sosiologi (s. 11-30).Bergen: Fagbokforlaget
- Baugerud, G.A, Augusti, E.M & Melinder, A (2008) Plassering i regi av barnevernet, for Nasjonalt bibliotek for barnevern og familievern (1-49) .
- Baugerud, G.A, Augusti, E.M & Melinder, (2016) Utviklingspsykologisk kunnskap er relevant for hvordan omsorgsplasseringer gjennomføres. Tidsskriftet Norges Barnevern, 2016(03-04), pp.290-302 DOI: 10.18261/issn.1891-1838-2016-03-04-12
- Brandt, A.E & Hestmo, T.G Grenvik (2010) *Med barnet i sentrum : nye muligheter for spedbarn og småbarn av rusmiddelavhengige og psykisk syke foreldre.* Oslo: Kommuneforlaget
- Broberg, A, Almqvist, K & Tjus, T (2006). Klinisk barne psykologi: Utvikling på avveier. Bergen: Fagbokforlag
- Bunkholdt, V. (2017). *Fosterhjemsarbeid: Fra rekruttering til tilbakeføring.* 4 utg.Oslo: Gyldendal Akademisk
- Christiansen, Ø, Iversen, O, & Kojan, B.H. (2016). Beslutninger om plassering utenfor hjemmet. I Christiansen, Ø & Kojan, B.H (Red) *Beslutninger i barnevernet. (108-128)* Oslo: Universitetsforlaget AS
- Ellingsen, I.T (2014). »Family isn't a word, it's a sentence»- familieførståelser i lys av barnevernsfaglige prinsipper. I Ellingsen T, I & Østerhaug, S, R (Red), *Barnevernets brennpunkt: Beslutningsgrunnlag og beslutninger.* (s.137- 157) Oslo: Universitetsforlaget AS
- Ellingsen, I.T, Schjelderup, L & Omre, C. (2016). Barn og unges medvirkning i barnevernet. I redaktør Ellingsen T, I & Østerhaug, S, R (Red), *Barnevernets brennpunkt: Beslutningsgrunnlag og beslutninger* (s.115-135) Oslo: Universitetsforlaget AS
- Havik, T & Moldestad, B. (2003). Etter plasseringen: Samvær og samarbeid. I Backe-Hansen, E (red.) *Barn utenfor hjemmet: Flytting i barnevernets regi.* (110- 126). Oslo: Gyldendal akademisk

- Johannessen, A, Tufte, P.A, Christoffersen, L. (2015). *Introduksjon til samfunnvitenskapelig metode*. 4 utg. Oslo: Abstrakt forlag. AS
- Jørgensen, T, E. (2015). Moderskap med restriksjoner. *Tidsskriftet Norges Barnevern* 03/15. (Volum 92). S. 183-201
- Killen, K (2015) *Sveket I Risiko og omsorgssvikt- Et helseproblem og tverrfaglig ansvar*.5 utg. Oslo: Kommuneforlag
- Klette, T, Kleiven, T, Kaltfoss, M.H, Halvorsrud, L & Ove. (2016). Omsorgens innhold og mangfold- Fenomenet omsorg sett fra et flerfaglig perspektiv. *Tidsskrift for omsorgsforskning*, 2016(01), pp.12-23
- Kvale, S & Brinkmann, S. (2015) *Det kvalitative forskningsintervjuet*. 3 utg. Oslo: Gyldendal akademiske
- Kvello, Ø. (2010) *Barn i risiko: Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS
- Ruyter, K.W. (2001). Omsorg I praksis- ideer og problemer I fortid og nåtid. i Ruyter, Knut W (red) *Omsorgens tvetydighet- egenart, historie og praksis* (66-86).Oslo: Gyldendal akademisk
- Samson, V & Willumsen, E (2014). Skjønnsbaserte undersøkelsesmodeller i barnevernet. I redaktør, Ellingsen T, I & Østerhaug, S, R (Red), *Barnevernets brennpunkt: Beslutningsgrunnlag og beslutninger*(s. 98- 113) Oslo: Universitetsforlaget AS
- Storø, J. (2016). *Omsorg i barnevernet* i Basberg Cecilie,Olsvold Nina og Thagaard, Tove (red) *Omsorgsarbeidets sosiologi (161- 186)*.Bergen: Fagbokforlaget
- Thomassen, M. (2016) *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*.Oslo: Gyldedal akademisk
- Tjelflaat, T. (2003).Barnevernsinstitusjonen- En arena for omsorg?. I Backe- Hansen (red)*Barn utenfor hjemmet: Flytting I barnevernets regi (s 184-202)*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Ulvik, O.S (2007).*Seinmoderne fosterfamilier En kulturpsykologisk studie av barn og voksnes fortellinger*.Oslo: Unipub
- Ulvik, O.S (2009). Kunnskap for et seinmoderne barnevern.*Tidsskriftet Norges barnevern*. 01/2009. Volum 86. (s 18-27).
- Vetlesen, A.J. 2001. Omsorg- Mellom avhengighet og autonomi i Ruyter, Knut W (red) *Omsorgens tvetydighet- egenart, historie og praksis* (27-40). Oslo: Gyldendal akademisk

Elektroniske kilder:

Barnevernsproffene (2018) Barnevernsproffene innspill til ny barnevernslov. Hentet fra <http://www.forandringsfabrikken.no/files/Horingsinnspill-til-ny-barnevernlov-fra-BarnevernsProffene-i-Forandringsfabrikken.pdf2>

Redd barna, Fn barnekonvensjon. Hentet fra: <https://www.reddbarna.no/vaart-arbeid/barns-rettigheter/barnekonvensjonen-i-fulltekst>

Forandringsfabrikken. (2018) Forandringsfabrikken- gir unge stemmer makt. Hentet fra <http://www.forandringsfabrikken.no/page/ideen#mal-og-mening>

Bjune, M. C/ Redd barna. (2017). *Skånsom henting*. Hentet fra: <https://www.reddbarna.no/nyheter/barna-forteller-slik-var-det-aa-bli-akutflyttet-av-barnevernet>.

Lovverk:

Barnelova/Innhaldet i foreldreansvaret. (1981). Lov om barn og foreldre. LOV-1981-04-08-7, ISBN 82-504-1305-9. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester. LOV-1992-07-17-100. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_4#§4-7

Forespørsel om deltagelse i et masterprosjekt der betydningen av en omsorgsovertagelse er tema.

Dette er en forespørsel om å være med på en intervjuundersøkelse der betydningen av en omsorgsovertagelse er tema .

Jeg heter May- Live Aasebø Jørstad og er student ved høgskolen i Oslo og Akershus der jeg studerer til master i familiebehandling. Jeg holder i den forbindelse på med å skrive en masteroppgave som skal handle om betydningen av en omsorgsovertagelse. Min veileder ved høgskolen er Jan Storø (Jan.Storo@hioa.no)

Hva innebærer deltagelsen i studien?

Jeg ønsker i denne studien å komme i kontakt med voksne i alderen 20– 35 år, som har opplevd en omsorgsovertagelse da de var 7 år eller eldre og som har bodd i fosterhjem i 4 år eller lengere.

Jeg ønsker å intervju deg, intervjusamtalen vil vare i ca 1 – 1.5 time og bli tatt opp på lydband. Spørsmålene i intervjuet vil i hovedsak handle om:

- Din vurdering av hva omsorgsovertagelsen har betydd i ditt liv
- Din opplevelse av situasjonen før omsorgsovertagelsen, omsorgsovertagelsen og tiden etter omsorgsovertagelsen
- Ditt forhold til biologisk familie og fosterfamilie

Bakgrunn og formål med studien

Når barn flyttes fra hjemmet og over til fosterhjem kan dette være en hendelse som får stor betydning i barnets liv på mange områder. I denne studien ønsker jeg å finne ut mer om hva du som voksen tenker, føler og mener om omsorgsovertagelsen nå i ettertid. Jeg ønsker å se på hvilken betydning du mener at omsorgsovertagelsen har hatt i ditt liv og hvilke forhold du mener har vært betydningsfulle for deg.

Hvis du kunne tenke deg å delta på undersøkelsen eller ønsker mer informasjon, kan du ta kontakt med meg på tlf 47659172, enten ved å ringe eller sende en sms. Du kan også ta kontakt på mailadressen: maylive@maylive.net. Det er viktig å understreke at deltakelsen er frivillig, og at du når som helst kan trekke deg uten å begrunne dette. Dersom du ikke ønsker å delta i undersøkelsen får dette ingen konsekvenser for eventuell videre oppfølging.

Hva skjer med informasjonene om deg?

Alle personopplysninger vil bli omhandlet konfidensielt og det er kun jeg som har tilgang til personopplysningene. Opplysningene som publiseres vil ikke kunne spores tilbake til deg og jeg har taushetsplikt. Sluttdato for min undersøkelse er satt til 15.05.2018. Da vil datamaterialet være anonymisert, lydopptak og alt som er skrevet ned i forbindelse med intervjuene vil bli slettet.

Undersøkelsen er meldt til NSD norsk senter for forskningsdata.

Med vennlig hilsen

May- Live Aasebø Jørstad

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta.

Jeg samtykker til at opplysningene som kommer frem under intervjuet kan brukes til dette formålet.

Jeg er informert om at jeg når som helst kan trekke meg fra studien, uten at det får konsekvenser.

Jeg er også informert om at min identitet på ingen måte skal fremgå i denne masteroppgaven, og at lydbånd med intervjuopptak vil bli slettet så snart de er skrevet ut.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide:

Introduksjonsspørsmål:

- Hvor gammel er du?
- Sivilstatus?
- Jobb/studier/annet?
- Nåværende bo situasjon?

Tiden før omsorgsovertagelsen:

- Hvor gammel var du da du flyttet hjemmefra?
- Hvordan synes du at du hadde det i tiden før du flyttet hjemmefra?
- Hva tenker du på når du hører ordet omsorg?

Biologisk familie:

- Kan du beskrive din biologiske familie?
- Hvordan føler du deg ivaretatt av biologisk foreldre?
- Hvordan føler du deg forstått av din biologiske familie?
- Hva slags kontakt har du med dine biologiske foreldre i dag?
- Hva slags kontakt har du med evt biologiske søsken?
- Hva betyr denne kontakten for deg?
- Hva betyr det evt for deg at deg at du ikke har kontakt?

Din vurdering av omsorgsovertagelsen:

- Hva husker du fra selve omsorgsovertagelsen/ flyttingen til fosterhjemmet?
- Hvordan forstod du situasjonen?
- Vet du om omsorgsovertagelsen var frivillig eller ufrivillig?
- Var du enig/uenig i vurderingen som ble gjort?
- Er du enig/uenig i vurderingen som ble gjort nå i ettertid?
- Hvordan vil du beskrive at omsorgsovertagelsen/det å ha flyttet har påvirket deg?

Fosterfamilien:

- Hvor lenge har du bodd i fosterfamilie?
- Kan du beskrive din fosterfamilie?

- Hvordan føler du deg i ivaretatt av din fosterfamilie?
- Hvordan vil du beskrive omsorgen fra din fosterfamilie,
- Hvordan viser de omsorg? Har du et eksempel/ episode eller lignende?
- Hvordan føler du deg forstått av fosterfamilie?
- Hvordan er det å være barn som bor i fosterfamilie?
- Hva har fosterfamilien betydd for deg?

Spørsmål om forskjell:

- Hva opplevde du som den største forskjellen ved å bo hos biologisk(e) familie og hos fosterfamilien?
- Hva er det du opplever som den største forskjellen ved hvordan din biologiske familie og fosterfamilie viser omsorg for deg?
- Har du gjort deg noen tanker om hvordan livet ditt hadde vært dersom du hadde bodd hjemme hos din biologiske familie og ikke flyttet?
- Opplevde du at det var noen forskjell på hvordan du ble møtt av mennesker rundt deg (skole, barnehage, ute i samfunnet) før og etter omsorgsovertagelsen/flyttingen?

Spørsmål om samarbeid

- Hvordan opplever du at samarbeidet mellom dine biologiske foreldre og fosterforeldre har vært?
- Hvordan opplever du at samarbeidet med barnevernstjenesten har vært?

Spørsmål om barnevern:

- Hvordan opplever du deg spurt og hørt om din situasjon (av barnevernet)?
- Var det noen som spurte deg?
- Hva har møtet med barnevernet betydd for deg?
- Hvilken opplevelse har du av omsorg i møte med barnevernet?
- Hva syntes du er det viktigste for de barnevernsansatte å være opptatt av i en omsorgsovertagelse?

Jan Storø
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Vår dato: 12.10.2017

Vår ref: 56391 / 3 / LAR

Deres dato:

Deres ref:

Tilråkning fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 05.10.2017 for prosjektet:

56391	<i>Hvilken betydning kan en omsorgsovertagelse få for barnet som opplever den?</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Jan Storø</i>
Student	<i>May- Live Aasebø Jørstad</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 15.05.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Lasse André Raa

Kontaktperson: Lasse André Raa tlf: 55 58 20 59 / Lasse.Raa@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: May- Live Aasebø Jørstad, maylive@maylive.net

FORMÅL

Formålet med prosjektet er å belyse hvilken betydning en omsorgsovertagelse kan få for barnet som opplever den. Det skal gjøres intervjuer med voksne som har opplevd en omsorgsovertakelse som barn.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er hovedsakelig godt utformet. Vi ber imidlertid om at det tilføyes kontaktinformasjon til daglig ansvarlig (Jan Storø).

SENSITIVE OPPLYSNINGER

Det behandles sensitive personopplysninger relatert til helseforhold. Det bør utøves særlig forsiktighet ved behandling av sensitive personopplysninger, både når det gjelder etiske problemstillinger, innhenting av data og informasjonssikkerhet underveis.

TREDJEPERSONOPPLYSNINGER

Det tas høyde for at datamaterialet vil kunne inneholde til dels sensitive opplysninger om identifiserbare tredjepersoner. Behandlingen anses nødvendig for formålet, da det i mange tilfeller vil kunne være vanskelig for informantene å gi beskrivelser uten å identifisere involverte tredjepersoner. Vi forstår det slik at fokus vil være på informantene og dennes opplevelser. Personvernombudet legger til grunn at tredjeperson, så langt det lar seg gjøre, får informasjon om prosjektet. Dersom det i noen tilfeller skulle vise seg uforholdsmessig vanskelig å informere tredjeperson, kan prosjektleder unntas fra informasjonsplikten. Personvernombudet anbefaler at informantene oppfordres til å omtale andre personer på en måte som ikke gjør dem identifiserbare.

DATASIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Høgskolen i Oslo og Akershus sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

PROSJEKTSLUTT

Forventet prosjektslutt er 15.05.2018. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lydopptak